GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY WALIM NA LATA 2016-2021

GMINA WALIM

POWIAT WAŁBRZYSKI

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

ZAMAWIAJĄCY	GMINA WALIM
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING JOANNA KWAŚNIEWSKA

WALIM 2016

Spis treści

1. Wstęp ... 3

2. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi ... 5

2.1. Dokumenty na poziomie gminnym ... 5

2.2. Dokumenty na szczeblu powiatowym ... 12

2.3. Dokumenty na szczeblu wojewódzkim ... 15

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji ... 17

3.1. Obszar rewitalizacji ... 17

3.1. Sfera społeczna ... 18

3.2. Sfera gospodarcza ... 29

3.3. Sfera środowiskowa ... 35

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna ... 37

3.5. Sfera techniczna ... 39

3.6. Potencjał i bariery rewitalizacji na terenie Gminy Walim ... 41

3.7. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych ... 44

4. Planowany efekt rewitalizacji oraz cele i kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk ... 48

5. Lista projektów głównych ... 53

5.1. Projekty Lista A ... 54

5.2. Projekty Lista B ... 59

6. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne ... 60

7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności ... 60

8. Mechanizmy włączenia mieszkańców ... 63

8.1. Udział interesariuszy w procesie tworzenia GPR ... 64

8.2. Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania GPR ... 70

9. System zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji ... 72

10. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu GPR ... 75

11. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach ... 77

12. Specjalna Strefa Rewitalizacji ... 78

13. Sposób realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego ... 78

14. Załączniki ... 78

15. Spis tabel, wykresów i rysunków ... 79

1. Wstęp

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Źródło: Ustawa z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. 2015 poz. 1777)

Proces globalizacji oraz wyzwania gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zmian i procesów na obszarach jednostek samorządu terytorialnego takich, jak degradacja tkanki materialnej oraz coraz większe problemy w sferze społeczno – gospodarczej. Aby temu przeciwdziałać, coraz większą uwagę zaczęto przywiązywać do planowania i realizacji kompleksowych projektów rewitalizacyjnych. Należy pamiętać, że rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu, lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno – gospodarczego danego regionu.

Rewitalizacja to proces kompleksowy oraz długotrwały. Dotyczy on wybranych obszarów zamieszkanych przez grupę społeczną, dotkniętą określonymi problemami. Kompleksowa rewitalizacja obejmuje sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno – funkcjonalną i techniczną. Aby proces ten mógł przynieść założone rezultaty, konieczna jest jego konsekwentna realizacja oraz czas – tylko wówczas możliwy jest widoczny rozwój społeczno – gospodarczy terenu rewitalizowanego i całej Gminy.

Cele i oczekiwane efekty rewitalizacji przedstwiają się następująco:

- pobudzenie aktywności środowisk lokalnych;
- stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego;
- przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych dysfunkcjami społecznymi obszarach;
- polepszenie jakości życia mieszkańców;
- zwiększenie szans mieszkańców na zatrudnienie;
- trwała odnowa obszaru, poprawa ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych;
- odnowa lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów wiejskich.

Rezultatem prowadzonych działań będzie także zmiana wizerunku obszaru poddanego rewitalizacji, a co się z tym wiąże, zwiększenie zainteresowania inwestorów tym obszarem.

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, program rewitalizacji to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz

gospodarczej lub przestrzenno – funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą wdrażać działania rewitalizacyjne w dwojaki sposób. Program rewitalizacji może być inicjowany, opracowany i uchwalony przez Radę Gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. 2016 poz. 446) lub na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 poz. 1777).

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Należy podkreślić, że prawidłowo opracowany Gminny Program Rewitalizacji musi charakteryzować się następującymi cechami:

- <u>kompleksowość:</u>
  - działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe,
  - włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych;
- <u>koncentracja:</u>
  - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach Gminy, gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa;
- <u>komplementarność:</u>
  - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi,
  - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy,
  - efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.);
- <u>partycypacja:</u>
  - nierozerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu,
  - musi mieć realny charakter,
  - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Prace związane z opracowaniem Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu oraz aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców.

2. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji jest jednym z narzędzi realizujących strategię rozwoju Gminy, w związku z czym proces rewitalizacji powinien stanowić element całościowej wizji rozwoju Gminy. Poniżej przedstawiono powiązania niniejszego dokumentu z celami wdrażanej polityki krajowej, regionalnej i lokalnej.

2.1. Dokumenty na poziomie gminnym

STRATEGIA ROZWOJU GMINY WALIM NA 2012-2020

Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020 jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń Gminy i implikuje przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu w przyszłości. To jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd gminny. Określa on bowiem priorytety i cele polityki rozwoju niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że *Strategia* łączy różne aspekty rozwojowe Gminy, zatem Gminny Program Rewitalizacji (ukierunkowany przede wszystkim na rozwój społeczny i gospodarczy) jest dokumentem operacyjnym, podrzędnym w stosunku do *Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020*.

Aspekty związane z rewitalizacją znalazły się we wszystkich zasadniczych częściach *Strategii Rozwoju* tj. zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej.

W części diagnostycznej *Strategii* przedstawiono kwestie odnoszące się do rozwoju społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzennego oraz związane z dostępem do usług publicznych. Szczegółowej analizie poddano między innymi zagadnienia lokalnego rynku pracy, w tym strukturę bezrobocia, przemiany gospodarcze, aktywność społeczną, stan środowiska przyrodniczego oraz potencjał kulturowy Gminy. Analiza SWOT jako element łączący część diagnostyczną z częścią programującą *Strategii*, pozwoliła na uporządkowanie przedstawionych w diagnozie strategicznej zagadnień i przedstawienie w sposób zwięzły zapisów dotyczących najistotniejszych czynników, które mają wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Z punktu widzenia rewitalizacji znaczenie mają zarówno mocne strony i szanse – jako te elementy, które stanowią potencjał do rozwiązania problemów i zjawisk kryzysowych występujących na terenie Gminy, jak również słabe strony i bariery - jako te elementy, które wskazują na najważniejsze problemy występujące na terenie Gminy. W *Strategii* wskazano następujące mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia Gminy Walim:

Tabela 1. Analiza SWOT - Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
— położenie geograficzne gminy, — różnorodność atrakcji rekreacyjno-turystycznych i kulturalnych, — duża liczba obiektów atrakcyjnych turystycznie, — dobrze rozwinięta baza noclegowa o zróżnicowanym standardzie, — duża liczba obiektów rekreacyjno-sportowych, — szeroka oferta kulturalna, — możliwość całorocznego uprawiania turystyki, — zasoby przyrodnicze i czyste środowisko, — poprawa stanu infrastruktury technicznej, — otwartość gminy na współpracę, — nastawienie władz gminy na rozwój, — umiejętność korzystania z funduszy zewnętrznych, — rozwój inicjatyw lokalnych, — wzrost świadomości społeczności lokalnej, — poprawa estetyki w gminie, — duża liczba inicjatyw oddolnych, — odpowiedni dostęp do edukacji szkolnej i przedszkolnej, — rozwój budownictwa indywidualnego.	— niewystarczający budżet gminy do jej potrzeb i możliwości, — brak wspólnych inicjatyw społecznych, — niewystarczająca oferta pracy, — niski stopień utożsamiania mieszkańców z gminą, — roszczeniowa postawa części społeczeństwa, — cywilizacyjne problemy społeczne, — niewystarczająca infrastruktura techniczna, — słabo rozwinięta sieć komunikacyjna, — stara, zaniedbana substancja mieszkaniowa, — zbyt mała estetyka w gminie, — niewystarczająca liczba mieszkań, — problemy własnościowe, — jednostki społeczne gaszące inicjatywę innych, — niska kultura i świadomość ekologiczna, — brak punktu informacji turystycznej, — niewystarczająca liczba wykształconej kadry do obsługi ruchu turystycznego, — niewystarczająca promocja, — słabo oznakowane i niezagospodarowane szlaki turystyczne, — brak możliwości wykorzystania Jeziora Bystrzyckiego, — niewystarczające oznakowanie atrakcji turystycznych, — zbyt mała, jak na gminę turystyczną oferta gastronomiczna, — małe wykorzystanie świetlic wiejskich i domów kultury.

SZANSE	ZAGROŻENIA
— korzystne położenie gminy na mapie Polski, — możliwość korzystania ze środków zewnętrznych, — sieć dogodnych dróg dojazdowych, — rozwój ruchu turystycznego w Polsce, — wzrost zainteresowania turystyką wiejską, — moda na aktywny wypoczynek, — moda na ekologię, — bliskość większych aglomeracji, — dostęp do nowoczesnych technik i technologii, — rozwój współpracy międzygminnej, międzynarodowej i między organizacjami, — napływ inwestorów z zewnątrz, — wzrost świadomości społeczeństwa, — wzrost wykształcenia społeczeństwa, — zmiana prawodawstwa w dziedzinie czystości i porządku.	— skomplikowane prawodawstwo, — państwo nieprzyjaźnie nastawione do obywatela, — niski poziom dochodów dużej części społeczeństwa uniemożliwiający rozwój, — emigracja zarobkowa młodych ludzi, — nakładanie zadań na gminy bez zapewnienia ich finansowania, — brak funduszy unijnych na przełomie dwóch okresów programowania, — zawiłe i nieprzyjazne procedury pozyskiwania środków unijnych, — przynależność do powiatu wałbrzyskiego, — zły stan techniczny dróg powiatowych i wojewódzkich, — rosnąca konkurencja na rynkach turystycznych: krajowym i zagranicznym, — brak wsparcia organizacji turystycznych różnego szczebla,

SZANSE	ZAGROŻENIA
	— niekorzystne oddziaływanie mediów na świadomość społeczeństwa, — negatywny wpływ na rynek turystyczny nieprecyzyjnych informacji na temat powodzi, — brak działań zapobiegających powodziom, — nieskuteczne organy ścigania: prokuratura i policja.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020

Przekroje analizy są zasadniczo skorelowane z podstawowymi wymiarami rewitalizacji. Należy zauważyć, że przedstawione wyżej elementy analizy SWOT w pełni pokrywają się z analizą przeprowadzoną na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji (zawartą w dokumencie pn. *Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Walim*). Zapisy *Strategii* w połączeniu z przeprowadzoną diagnozą na potrzeby rewitalizacji oraz z przeprowadzonymi konsultacjami społecznymi pozwoliły na zidentyfikowanie najważniejszych problemów występujących na terenie Gminy Walim oraz wyznaczenie potrzebnych do podjęcia działań rewitalizacyjnych.

W części kierunkowej misję rozwoju do 2020 dla Gminy Walim sformułowano w następujący sposób:

Gmina Walim – jednostką dynamicznego rozwoju turystycznego i rekreacyjnego. Ukierunkowana na stwarzanie warunków godnego życia i wyrównywania szans mieszkańców wsi poprzez rozwój infrastruktury, zwiększenie estetyki, rozwój gospodarczy, wzrost świadomości ekologicznej. Przyjazna mieszkańcom, inwestorom i turystom.

Aby zrealizować tak wyznaczoną misje rozwoju, w *Strategii* wyznaczono cele strategiczne, w które wpisują się zadania rewitalizacyjne:

1. **Cel strategiczny: Rozwój turystyki, rekreacji, sportu i kultury w gminie**
   Priorytetem Gminy Walim jest turystyka i elementy z nią związane. Turystyka stanowi jeden z najważniejszych kierunków rozwoju gminy. Jest szansą dla wielu ludzi pozostających bez pracy na podjęcie zatrudnienia. Na obszarze Gminy Walim znajduje się wiele atrakcyjnych miejscowości, a w szczególności Zagórze Śląskie z Zamkiem Grodno i zaporą wodną oraz Rzeczka - znany w całej Polsce ośrodek sportów zimowych. Gmina dysponuje także infrastrukturą turystyczną, która przyciąga na teren niniejszej jednostki samorządu terytorialnego turystów zarówno w okresie zimowym, jak i letnim. W *Strategii* w ramach niniejszego celu wskazano szereg zadań których realizacja przyczyni się do rozwoju turystyki, rekreacji, sportu i kultury. Wśród zadań tych przewidziano również przedsięwzięcia na Zamku Grodno.

Projekty przewidziane w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 są w pełni zgodne z niniejszym celem strategicznym *Strategii Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020*, ponieważ zakładają m.in. adaptację zabytkowego pałacu

w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe. Realizacja tego zadania niewątpliwie przyczyni się do rozwoju turystyki, rekreacji, sportu i kultury w gminie ale również stworzy szanse dla wielu ludzi pozostających bez pracy na podjęcie zatrudnienia.

2. **Cel strategiczny: Podniesienie atrakcyjności i estetyki gminy**

   Dla podniesienia atrakcyjności i rozwoju gminy, konieczna jest rozbudowa sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, a także jej unowocześnienie. Dobra infrastruktura powoduje wzrost jakości życia mieszkańców, rozwój gospodarczy, a w szczególności stwarza warunki dla inwestycji krajowych, jak i zagranicznych. Ważnym aspektem tego celu jest likwidacja wszystkich uwidocznionych braków infrastrukturalnych, co doprowadzi do poprawy wizerunku i estetyki gminy oraz polepszenia warunków gospodarowania. W ramach Gminnego Programie Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 przewidziano m.in. remont budynku przy ul. Kościuszki 4 w Walimiu oraz adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe, co z pewnością wpłynie na podniesienie atrakcyjności i estetyki gminy. Dlatego należy stwierdzić, że Gminny Programie Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 jest zgodny z drugim celem strategicznym sformułowanym jako *Podniesienie atrakcyjności i estetyki gminy.*

3. **Cel strategiczny: Wzrost jakości i efektywności usług społecznych**

   W ramach niniejszego celu strategicznego wskazano na konieczność upowszechniania dostępu do dóbr kultury, nauki, techniki oraz aktywnego w nich uczestnictwa, co pobudzi rozwój indywidualny mieszkańców. W ramach niniejszego celu strategiczne założono także szereg zadań obejmujących m.in.

   - aktywizację bezrobotnych,
   - wskazanie możliwości edukacyjnych w celu indywidualnego rozwoju,
   - motywowanie do udziału w życiu społecznym,
   - stałe doposażenie instytucji społecznych.

   Zadania przewidziane do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji są w pełni zgodne z powyższym celem strategicznym i wyodrębnionymi w jego ramach zadaniami. W ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano bowiem m.in. organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, organizację przedszkola oraz utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, co spowoduje wzrost jakości i efektywności usług społecznych. Zadania rewitalizacyjne są w pełni zgodne

i przyczynią się do realizacji zadań przewidzianych w ramach celu strategicznego *Wzrost jakości i efektywności usług społecznych.*

4. **Cel strategiczny: Wspieranie działań na rzecz rozwoju „grup lokalnych"**

W ramach tego celu strategicznego przewidziano następujące cele operacyjne:

- Aktywizacja społeczeństwa na rzecz przedsiębiorczości.
- Stworzenie systemu wsparcia do pobudzenia aktywności lokalnej.
- Stworzenie produktów lokalnych.
- Promowanie gminy poprzez przedsiębiorczość jej mieszkańców.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 przewiduje m.in. utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, co jest w pełni zgodne z wyżej wskazanymi celami operacyjnymi.

Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020 stanowi rdzeń planowania na terenie Gminy Walim. Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 rozwija zapisy *Strategii* i konkretyzuje zarówno cele, jak i przedsięwzięcia służące rewitalizacji.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY WALIM NA LATA 2014-2020

Podobnie jak w przypadku *Strategii Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020*, we wszystkich zasadniczych częściach *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Walim na lata 2014-2020* znalazły się aspekty związane z rewitalizacją tj. zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej.

Część diagnostyczną niniejszej Strategii podsumowuje analiza SWOT, która w syntetyczny sposób prezentuje szanse i mocne strony, mogące przyczynić się do poprawy funkcjonowania osób i rodzin na terenie Gminy Walim, jak również zagrożenia oraz słabe strony, które mogą utrudnić zmianę na lepsze. W analizie SWOT, zwłaszcza w słabościach i zagrożeniach, zawarto szereg uwarunkowań problemowych, które mogą stanowić uzasadnienie dla podjęcia działań rewitalizacyjnych:

Słabe strony:

- bezrobocie;
- brak nowych miejsc pracy;
- problem uzależnień;
- brak zasobów w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia;
- brak zasobów mieszkań socjalnych i komunalnych;
- bariery architektoniczne, psychologiczne i społeczne osób niepełnosprawnych;
- brak form aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych;
- starzenie się społeczeństwa i problemy z tym związane;

- poziom życia osób w podeszłym wieku;
- migracja młodych mieszkańców;
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia;
- brak miejsc pobytu dla ofiar przemocy na terenie gminy (mieszkania chronione);
- problemy wychowawcze rodziców (nieznajomość problemu);
- dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo;

Zagrożenia:

- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia;
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo, emigracja;
- marginalizacja i alienacja grup i osób;
- zjawisko wykluczenia społecznego;
- brak miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;
- brak działań upowszechniających problematykę niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw;
- duża liczba osób uzależnionych na terenie gminy;
- dziedziczenie postaw społecznych;
- kontakt uczniów szkoły z narkotykami i alkoholem poza szkołą;
- brak wzorców ze strony środowiska rodzinnego i rówieśniczego;
- zachowania agresywne oraz wandalizm wśród młodzieży.

Wszystkie cele strategiczne zawarte w *Strategii* można uznać za ściśle powiązane tematycznie z podstawowymi celami rewitalizacji:

1. Pomoc osobom i rodzinom w ich trudnej sytuacji życiowej, eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych oraz społecznych - ubóstwa.
2. Wspieranie osób bezrobotnych w poszukiwaniu zatrudnienia.
3. Integracja społeczna osób starszych.
4. Dążenie do integracji społecznej.
5. Konieczność systemowego podejścia do pracy z rodziną i kompleksowego oddziaływania na nią.
6. Efektywne rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii.
7. Poprawa stanu bezpieczeństwa, porządku publicznego oraz ograniczenie przestępczości.
8. Gospodarka mieszkaniowa zapewniająca mieszkańcom gminy bezpieczne zamieszkiwanie.

9. Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców oraz zapewnienia optymalnych warunków kształcenia, opieki i wychowania dzieci i młodzieży.
10. Zdrowe społeczeństwo, świadome zagrożeń.

Działania rewitalizacyjne ukierunkowane są przede wszystkim na aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Mają doprowadzić do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy m.in. poprzez pobudzenie aktywności społecznej oraz zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno – sportowej, dlatego też należy stwierdzić, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są niezbędne do tego, aby zrealizować cele wyznaczone w *Strategii*.

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ NA LATA 2014-2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R. DLA 15 GMIN AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

Program gospodarki niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla 15 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej został opracowany, aby m.in. przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020, tj.:

- redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- zwiększenia udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych,
- redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej,

a także do poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia jakości poziomów dopuszczalnych stężeń w powietrzu i realizowane są programy (naprawcze) ochrony powietrza (POP) oraz plany działań krótkoterminowych (PDK).

Działania zawarte w PGN w efekcie prowadzą do redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza (w tym: pyłów, dwutlenku siarki oraz tlenków azotu) oraz przyczynią się do poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców Aglomeracji Wałbrzyskiej w tym również Gminy Walim.

Działania rewitalizacyjne są w pełni zgodne z ww. celami i przyczynią się do ich pełnej realizacji. Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 przewiduje bowiem m.in. zadania w sferze technicznej, których celem jest ograniczenie zjawiska niskiej emisji na terenie Gminy (m.in. działanie polegające na kompleksowym remoncie wraz z modernizacją i przystosowaniem do nowych funkcji budynku przy ul. Kościuszki 4). Zadanie te pozytywnie wpłynie również na zdrowie i jakość życia mieszkańców terenów wyznaczonych do rewitalizacji, jak i mieszkańców całej Gminy.

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WSI WALIM, GMINA WALIM

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Walim został przyjęty uchwałą NR XIX/101/2012 Rady Gminy Walim z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Walim, gm. Walim.

Zadania przewidziane do realizacji na terenie Walimia nie naruszają postanowień Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego wsi Walim.

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WSI ZAGÓRZE ŚLĄSKIE

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 przewidziano także zadanie rewitalizacyjne, które będzie realizowane poza obszarem rewitalizacji, ale które służy realizacji celów wynikających z Gminnego Programu Rewitalizacji. Jest to zadanie dotyczące adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe. Należy podkreślić, że zadanie to jest zgodne z zasadami określonymi w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego wsi Zagórze Śląskie przyjętego na podstawie Uchwały Nr XL/237/2009 Rady Gminy Walim z dnia 26 października 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Zagórze Śląskie, gm. Walim.

2.2. Dokumenty na szczeblu powiatowym

STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ NA LATA 2013-2020

Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020 obejmuje syntetyczną diagnozę Aglomeracji jako miejskiego obszaru funkcjonalnego, bilans strategiczny w kategoriach sił i słabości oraz szans i zagrożeń wraz z analizą SWOT, a także rozstrzygnięcia strategiczne. Na ostatnią ze wskazanych kategorii składają się: koncepcja funkcjonowania Aglomeracji Wałbrzyskiej, wizja, priorytety strategii, cele strategiczne, kierunki i działania oraz lista przedsięwzięć strategicznych i wspierających, w tym w ujęciu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI). Ponadto, konkretyzacja zaproponowanych zapisów strategicznych następuje poprzez określenie spójności Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa dolnośląskiego, powiatu wałbrzyskiego oraz gmin wchodzących w skład Aglomeracji (w tym również Gminy Walim).

W ramach Strategii wyznaczono następujące priorytety, które zostały doprecyzowane przez cele strategiczne, kierunki oraz działania:

- Priorytet PR1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość
- Priorytet PR2. Aktywna społeczność i atrakcyjne środowisko zamieszkania

- Priorytet PR3. Przyjazna przestrzeń turystyczna
- Priorytet PR4. Sprawna i efektywna infrastruktura
- Priorytet PR5. Nowy wizerunek miejsca
- Priorytet PR6. Trwałe partnerstwo

Zadania przewidziane do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 są spójne z ww. priorytetami. Przedsięwzięcia polegające na organizacji Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, organizacji przedszkola, utworzeniu Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, remoncie budynku przy ul. Kościuszki 4 oraz adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe przyczynią się do realizacji priorytetów określonych w *Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020.*

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WAŁBRZYSKIEGO

Strategia jest jednym z najważniejszych dokumentów o charakterze strategicznym, który określa rozwój Powiatu Wałbrzyskiego do roku 2020. *Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego* określa cele i priorytety polityki rozwoju prowadzonej na terenie powiatu. Misją Powiatu Wałbrzyskiego jest zapewnienie możliwie najlepszych warunków rozwoju społeczno - gospodarczego i jakości życia mieszkańców powiatu poprzez wykorzystanie potencjałów endogennych oraz ogólnokrajowych trendów rozwojowych. Poniższy schemat prezentuje z kolei cele strategiczne dla Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2014-2020.

Rysunek 1. Cele strategiczne dla Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2014-2020

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 wpisuje się oraz przyczyni się do realizacji wszystkich ww. celów strategicznych. Ma on bowiem na celu przede wszystkim aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów, dlatego też zadania polegające na organizacji Centrum

Aktywizacji i Integracji Seniorów, organizacji przedszkola, utworzeniu Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, remoncie budynku przy ul. Kościuszki 4 oraz adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe przyczynią się do osiągnięcia celów wyznaczonych w *Strategii Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego*.

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE WAŁBRZYSKIM NA LATA 2014-2020

Strategia jest wieloletnim dokumentem programowym, na podstawie którego w perspektywie najbliższych 7 lat będzie budowana polityka społeczna powiatu. Kompleksowa i prawidłowo zbudowana *Strategia* winna obejmować wszystkie obszary polityki społecznej, które mogą przyczynić się do lepszego funkcjonowania społeczności lokalnej, a w konsekwencji poprawy warunków życia mieszkańców danej jednostki samorządowej.

Do opracowania *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2014-2020* zastosowano jedną z najpopularniejszych technik służących do konstruowania strategii - analizę SWOT. Na terenie powiatu zdiagnozowano następujące problemy, a także zagrożenia:

- niestabilność uregulowań prawnych;
- choroby cywilizacyjne;
- przestępczość i patologie społeczne;
- zbyt małą liczbę rodzin zastępczych oraz niewystarczające środki na wsparcie rodzin zastępczych;
- trudną sytuację na rynku pracy. Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych;
- niedostosowanie struktury kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- trudną sytuację osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo. Bariery utrudniające aktywizację zawodową;
- niedostateczne systemowe wsparcie osób starszych;
- niedostosowanie przestrzeni miejskich i wiejskich do potrzeb osób niepełnosprawnych. Bariery architektoniczne w miejscach użyteczności publicznej;
- ograniczone środki na rzecz pomocy społecznej;
- niewystarczające środki finansowe na edukację społeczną i aktywność lokalną;
- brak zabezpieczenia finansowego na działalność świetlic pozaszkolnych.
- dysfunkcje rodziny spowodowane przez migracje zarobkowe. Zwiększająca się liczba rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- pojawienie się problemu „eurosieroctwa";
- brak kandydatów na zawodowe i niezawodowe rodziny zastępcze;
- wzrost liczby dzieci o specjalnych i specjalistycznych potrzebach edukacyjnych;

- ukrywanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej;
- brak motywacji do podnoszenia poziomu wiedzy z powodu niedostosowanej oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz indywidualnych potrzeb osób, które z różnych przyczyn zostały zmuszone do przerwania procesu edukacyjnego;
- bierna postawa osób niepełnosprawnych, nieaktywnych zawodowo;
- zagrożenie demograficzne. Starzejące się społeczeństwo;
- niski poziom lokalnej aktywności społecznej oraz trudności w podejmowaniu wspólnych działań;
- niewydolność systemu zarządzania i finansowania ochron zdrowia oraz emigracja wykwalifikowanego personelu medycznego;
- koncentracja problemów w rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Narastanie zjawiska „wyuczonej bezradności".

Dla prawidłowej realizacji *Strategi*i niezbędne jest wskazanie celów, poszczególnych obszarów pomocy społecznej. Należy wskazać zarówno cele strategiczne, jak również operacyjne. Po wnikliwiej analizie sytuacji społecznej w Powiecie Wałbrzyskim wyodrębniono następujące najważniejsze cele strategiczne, wymagające realizacji:

1. Przeciwdziałanie bezrobociu i zapobieganie jego skutkom.
2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.
3. Udoskonalenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.
4. Przeciwdziałanie patologiom występującym w rodzinach.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 jest spójny ze wszystkimi wyżej wymienionymi celami strategicznymi, które ściśle odnoszą się do sfery społecznej. Ma on bowiem na celu przede wszystkim aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów, dlatego też zadania przewidziane do realizacji pośrednio przyczynią się do osiągnięcia celów wyznaczonych w *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wałbrzyskim na lata 2014-2020*.

2.3. Dokumenty na szczeblu wojewódzkim

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DO ROKU 2020

Dokumentem strategicznego zarządzania na szczeblu regionalnym jest *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*. Postuluje ona budowę modelu rozwoju opartego na trzech zasadniczych filarach: przedsiębiorczości, edukacji oraz demografii, proponując terytorialne podejście do prowadzonych działań rozwojowych.

Powiat wałbrzyski został włączony w Sudecki Obszar Integracji oraz Obszar Interwencji Aglomeracji Wałbrzyskiej, zaś jako jeden z kluczowych czynników poprawy problemowej

sytuacji tego obszaru (spowodowanej głównie likwidacją przemysłu węgla kamiennego i trudnościami dostosowania się społeczeństwa do nagłych zmian strukturalnych w gospodarce) wskazano poprawę dostępności transportowej regionu.

Głównym celem zapisanym w *Strategii* jest budowa nowoczesnej gospodarki i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku. Dokument formułuje także osiem celów szczegółowych:

1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy.
2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej.
3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP.
4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa.
5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych.
6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników.
7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia.
8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 ma na celu przede wszystkim aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów, dlatego też zadania przewidziane do realizacji pośrednio przyczynią się do osiągnięcia celów wyznaczonych w *Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020r.* Główne zadania rewitalizacyjne obejmujące organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, organizację przedszkola, utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, remont budynku przy ul. Kościuszki 4 oraz adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe przyczynią się w szczególności do realizacji celów 1, 3, 4, 6, 7 oraz 8.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020

Efektem realizacji Programu będzie między innymi wzrost konkurencyjności i innowacyjności dolnośląskich przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury transportowej, społecznej i gospodarczej, a także tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego formułuje 10 osi priorytetowych dotyczących najważniejszych z punktu widzenia województwa problemów:

- OŚ PRIORYTETOWA 1 - PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE;
- OŚ PRIORYTETOWA 2 - TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE;
- OŚ PRIORYTETOWA 3 - GOSPODARKA NISKOEMISYJNA;
- OŚ PRIORYTETOWA 4 - ŚRODOWISKO I ZASOBY;
- OŚ PRIORYTETOWA 5 – TRANSPORT;

- OŚ PRIORYTETOWA 6 - INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ;
- OŚ PRIORYTETOWA 7 - INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA;
- OŚ PRIORYTETOWA 8 - RYNEK PRACY;
- OŚ PRIORYTETOWA 9 - WŁĄCZENIE SPOŁECZNE;
- OŚ PRIORYTETOWA 10 – EDUKACJA;

Zaplanowane przez Gminę Walim projekty rewitalizacyjne obejmują przede wszystkim działania na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców terenów zdegradowanych oraz projekty infrastrukturalne mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców i wzrost atrakcyjności Gminy, zarówno pod względem osadniczym, jak również gospodarczym oraz turystycznym. Przedsięwzięcia te wpłyną także na poprawę jakości środowiska naturalnego. W związku z tym zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpisują się przede wszystkim w priorytety inwestycyjne 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9 oraz 10.

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

3.1. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji w myśl ustawy o rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się koncentracją negatywnych zjawisk natury społecznej, a także gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej lub technicznej. Po wyznaczeniu obszarów zdegradowanych występujących na terenie Gminy, wyznaczono obszary, które podlegać będą rewitalizacji w celu zminimalizowania wpływu występujących na ich terenie problemów.

Na podstawie Uchwały Nr XX/111/2016 z dnia 27.09.2016 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, jako obszar rewitalizacji wyznaczono ścisłe centrum Walimia. Łączna liczba mieszkańców tego obszaru wynosi około 1 470 osób (tj. około 26,63% mieszkańców całej gminy Walim) oraz około 50 ha (tj. około 0,64% powierzchni terenu całej gminy Walim).

A zatem obszar wyznaczony do rewitalizacji spełnia kryteria ustawowe tj. nie przekracza 20% powierzchni Gminy oraz 30% mieszkańców Gminy.

Należy zaznaczyć, że szczegółowe dane na temat sfery społecznej, a także gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej w odniesieniu do wyznaczonego obszaru rewitalizacji nie są dostępne. Dlatego przy szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji posłużono się danymi charakteryzującymi cały Walim. Mieszkańcy obszaru rewitalizowanego stanowią około 60% mieszkańców Walimia, a zatem stanowią większość

tej miejscowości i w związku z tym przyjęto, że dane charakteryzujące cały Walim odzwierciedlają również sytuację na obszarze rewitalizacji.

3.1. Sfera społeczna

CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Walimiu, miejscowość Walim na koniec 2015 roku zamieszkiwało 2 458 osób. Ze względu na strukturę populacji Walimia, najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 1 551 osób (tj. 63% ogólnej liczby ludności w 2015 roku). Następnymi w kolejności były osoby w wieku poprodukcyjnym – 479 osób (tj. 20% ogółu mieszkańców), natomiast najmniejszy udział miały osoby w wieku przedprodukcyjnym – 428 osób tj. 17% ludności Walimia.

Wykres 1. Struktura populacji miejscowości Walim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Walim

Dla porównania poniżej przedstawiono strukturę populacji Gminy Walim.

Tabela 2. Ludność Gminy Walim w podziale na grupy społeczno – ekonomiczne w latach 2009–2015

Wyszczególnienie		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem								
w wieku przedprodukcyjnym	%	17,7	17,3	16,7	16,5	16,4	16,2	16,0
w wieku produkcyjnym	%	65,4	65,5	65,9	65,7	65,1	64,4	63,5
w wieku poprodukcyjnym	%	16,9	17,3	17,4	17,8	18,5	19,4	20,4

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z powyższym zestawieniem widoczny jest spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co niekorzystnie wpływa na sytuację demograficzną. Złą sytuację demograficzną na terenie Gminy potęguje przyrost

naturalny, który w latach 2009-2015 kształtował się poniżej zera (szczególnie niskie wartości przyjął w latach 2011, 2013 i 2014) oraz niekorzystne saldo migracji.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności na terenie Gminy Walim w latach 2009–2015

Wyszczególnienie		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przyrost naturalny	osoba	-13	-1	-40	-10	-43	-32	-25
saldo migracji	osoba	8	0	27	28	-2	-17	-34

Źródło: Dane GUS

Ponieważ Walim to największa miejscowość gminy wiejskiej Walim, należy uznać, że tendencje demograficzne charakteryzujące Gminę są zbieżne z tymi, które panują na terenie Walimia i obszaru rewitalizacji.

Biorąc pod uwagę strukturę populacji Walimia oraz fakt, że na terenie Gminy Walim obserwuje się spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, a także negatywne tendencje w zakresie przyrostu naturalnego i salda migracji można wysnuć wniosek, że społeczeństwo na terenie rewitalizowanym starzeje się.

Na podstawie powyższych danych wyliczano wskaźniki społeczne, opierające się na udziale grup ekonomicznych w poszczególnych sołectwach. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, które są mniej korzystne niż średnia wartość dla gminy, natomiast kolorem zielonym zaznaczono te wskaźniki, które przyjmują lepsze wyniki niż przeciętna wartość dla gminy. Dla sołectwa Walim wszystkie wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy, co świadczy o sytuacji kryzysowej na terenie rewitalizacji.

Tabela 4. Wskaźniki społeczne – grupy ekonomiczne ludności

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Walim	19,49%	17,41%	30,88%
Średnia dla gminy	**16,94%**	**17,92%**	**26,00%**

Legenda:

wartość gorsza niż średnia dla gminy	**wartość lepsza niż średnia dla gminy**

Źródło: Opracowanie własne

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym niekorzystnie wpłynie na sytuację demograficzną Walimia i obszaru

rewitalizacji w kolejnych latach. Niepomyślne prognozy demograficzne potęguje niekorzystne saldo migracji i przyrost naturalny.

W analizowanym okresie można zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy, a także na obszarze rewitalizacji starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także spadek liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Może to mieć negatywne konsekwencje w postaci konieczności racjonalizacji sieci szkół, których utrzymanie będzie nieefektywne w stosunku do liczby uczniów do nich uczęszczających,
- silny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotykających osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji.

Na analizowanym obszarze, oprócz problemu starzejącego się społeczeństwa część mieszkańców boryka się także z wykluczeniem społecznym. W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację społeczną, która umożliwi integrację mieszkańców w rożnym wieku i dotkniętych różnymi problemami.

Aby Gmina Walim mogła dalej rozwijać się i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podejmować działania zmierzające do dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin) oraz dostosowywania panujących warunków do potrzeb osób starszych. Aby to osiągnąć, należy przede wszystkim zwiększyć atrakcyjność mieszkaniową terenów Gminy poprzez rozwój oferty skierowanej do mieszkańców i podstawowej infrastruktury. Dlatego w ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, organizację przedszkola, remont budynku przy ulicy Kościuszki w celu przystosowania do nowych funkcji, w tym również społecznych, czy też adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe. Planowanym celem niniejszych zadań jest zachęcanie obecnych, jak i potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na tym terenie, jak również dostosowanie oferty Gminy dla potrzeb osób w różnym wieku. Efektem zaplanowanych działań będzie wzrost przyrostu naturalnego oraz salda migracji, a w konsekwencji wzrost liczby mieszkańców Gminy.

PROBLEMY SPOŁECZNE

Celem działań podejmowanych przez instytucje działające w zakresie szeroko pojętej pomocy społecznej jest zapewnienie warunków życia odpowiadającym godności człowieka. Na pomoc mogą liczyć osoby cierpiące z powodu ubóstwa, bezrobocia, a także bezdomne. Pomoc społeczna przeznaczona jest także dla osób niepełnosprawnych lub przewlekle chorych. Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Walim jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Walimiu. Ośrodek pomaga rodzinom oraz osobom samotnym w trudnych sytuacjach życiowych, realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej.

Mieszkańcy Walimia stanowili większość beneficjentów pomocy społecznej na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego (63%). Biorąc pod uwagę liczbę podopiecznych GOPS w Walimiu, ze względu na poszczególne rodzaje udzielonej pomocy trzeba zauważyć, że mieszkańcy Walimia również mieli przewagę (wyjątek stanowi liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny, w przypadku której mieszkańcy Walimia stanowili 43% ogółu beneficjentów pomocy społecznej w tej kategorii).

Na terenie Walimia odnotowuje się największą liczbę osób borykających się z różnymi problemami społecznymi. Należy uznać, że na terenie rewitalizowanym sytuacja kształtuje się podobnie.

Tabela 5. Dane charakteryzujące pomoc społeczną na terenie miejscowości Walim i Gminy Walim na koniec 2015 roku

Wyszczególnienie	Walim	Razem Gmina	Udział beneficjentów pomocy społecznej na terenie Walimia względem ogólnej liczby beneficjentów pomocy społecznej na terenie Gminy Walim
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	159	254	63%
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	155	246	63%
Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	141	325	43%
Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: ubóstwa	122	193	63%
Liczba osób objętych pomocą społeczną z	53	99	54%

powodu: niepełnosprawności			
Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: bezrobocia	83	132	63%
Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: długotrwałej lub ciężkiej choroby	48	70	69%
Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: alkoholizmu	21	28	75%
Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu: przemocy w rodzinie	3	4	75%

Źródło: Dane UG Walim

Wykres 2. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej na obszarze Walimia

Źródło: Opracowanie własne

Analizując powód przyznania świadczeń socjalnych na obszarze Walimia, największy udział stanowiły osoby, które otrzymały pomoc z powodu ubóstwa (193 osoby) i bezrobocia (132 osoby). Następnymi w kolejności powodami wsparcia udzielonego przez GOPS w Walimiu były niepełnosprawność (99 osób), długotrwała lub ciężka choroba (70 osób), alkoholizm (28 osób) oraz przemoc w rodzinie (4 osoby). Można wnioskować, że sytuacja na obszarze rewitalizacji kształtuje się podobnie.

Na podstawie szczegółowych danych przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Walimiu przeanalizowano sytuację w zakresie sytuacji społecznej na terenie Walimia, zestawiając średnie charakteryzujące tę jednostkę z wartościami przeciętnymi dla Gminy Walim.

Tabela 6. Wskaźniki społeczne – beneficjenci pomocy społecznej

WYSZCZEGÓLNIENIE	Walim	Średnia dla gminy
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności na danym obszarze	6,47%	4,60%
Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	32,94%	32,86%
Udział osób objętych pomocą z powodu: ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	4,96%	3,50%
Udział osób objętych pomocą z powodu: niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	2,16%	1,79%
Udział osób objętych pomocą z powodu: bezrobocia w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	3,38%	2,39%
Udział osób objętych pomocą z powodu: długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	1,95%	1,27%
Udział osób objętych pomocą z powodu: przemocy w rodzinie w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	0,85%	0,51%
Udział osób objętych pomocą z powodu: alkoholizmu w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	0,12%	0,07%

Legenda:

wartość gorsza niż średnia dla gminy	**wartość lepsza niż średnia dla gminy**

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, sytuacja na terenie Walimia i tym samym na terenie rewitalizowanym przedstawia się niekorzystnie. Wszystkie analizowane wskaźniki przyjęły wartości mniej korzystne niż te charakteryzujące całą Gminę. Na przedmiotowym terenie odnotowano znaczną liczbę osób korzystających z pomocy społecznej, które borykały się z problemami ubóstwa, niepełnosprawności, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, alkoholizmu. Ponadto odnotowano znaczną liczbę dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny.

Podsumowując, znaczna część mieszkańców Walimia (a zatem również obszaru rewitalizacji) boryka się z problemami społecznymi, co znajduje odzwierciedlenie w liczbie beneficjentów pomocy społecznej. Zjawiska takie, jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno – gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia, łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i

losy rodziny. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań profilaktycznych, terapeutycznych oraz edukacyjnych. Przyczyną wielu problemów społecznych jest bezrobocie, dlatego konieczne są również działania, zmierzające do jego ograniczenia (szkolenia, staże, praktyki itp.). W wielu przypadkach osoby korzystające z pomocy społecznej zagrożone są wykluczeniem społecznym. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację społeczną, która umożliwi integrację mieszkańców w rożnym wieku i dotkniętych różnymi problemami.

RYNEK PRACY

Szczegółowe dane na temat bezrobocia na terenie Walimia i obszaru rewitalizacji nie są dostępne. Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Walimiu liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu bezrobocia na terenie Walimia kształtowała się na poziomie 83 osób co stanowiło około 63% ogółu korzystających z pomocy GOPS z tej właśnie przyczyny. Można zatem wnioskować, że liczba osób bezrobotnych na terenie Walimia i obszaru rewitalizacji w zestawieniu z liczbą osób bezrobotnych na terenie całej Gminy jest znacząca.

Poniższa tabela prezentuje dane na temat bezrobocia w latach 2010-2015 na terenie całej Gminy Walim. Na przestrzeni tych lat odnotowano znaczny spadek liczby osób bezrobotnych (o 39%), co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem. Podobne tendencje mogą charakteryzować miejscowość Walim i obszar rewitalizacji.

Tabela 7. Bezrobocie na terenie Gminy Walim w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani wg płci							
ogółem	osoba	531	500	526	461	384	323
mężczyźni	osoba	262	235	252	219	178	163
kobiety	osoba	269	265	274	242	206	160

Źródło: Dane GUS

Trzeba jednak pamiętać o tym, że dane statystyczne dotyczące bezrobocia, w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska, z uwagi na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności tzw. „pracy na czarno”.

Zjawisko bezrobocia powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej. Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia może bezpośrednio wpływać na wzrost wydatków

Gminy na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji powyższych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy Walim.

Konieczne jest zatem podejmowanie działań, zmierzających do ograniczenia bezrobocia (szkolenia, staże, praktyki itp.). Aktywizacja osób bezrobotnych przyczyni się do zmniejszenia liczby mieszkańców dotkniętych ubóstwem i innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi. Przełoży się to z kolei na spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

O bezpieczeństwo na terenie Gminy Walim dbają funkcjonariusze Komisariatu Policji w Głuszycy oraz Komisariatu Policji II w Wałbrzychu (w zakresie sołectwa Dziećmorowice). Poniższa tabela przedstawia dane charakteryzujące sferę bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Walim oraz w miejscowości Walim.

Tabela 8. Bezpieczeństwo publiczne na terenie miejscowości Walim i Gminy Walim na koniec 2015 roku

Wyszczególnienie	Miejscowość Walim	Gmina Walim	Udział Walimia w ogólnej statystyce Gminy Walim
Liczba interwencji służb porządkowych z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego	70	242	29%
Liczba przestępstw kryminalnych	26	95	27%
Liczba wykroczeń	22	96	23%
Liczba ofiar przemocy domowej	6	8	75%
Liczba sprawców przemocy domowej	6	8	75%
Liczba interwencji domowych	12	29	41%
Liczba przestępstw młodocianych	2	11	18%
Liczba wypadków drogowych	1	3	33%
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	4	6	67%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Głuszycy

Zgodnie z powyższym zestawieniem, bezpieczeństwo na terenie Walimia, a tym samym na obszarze rewitalizacji należy ocenić dobrze, o czym świadczy udział Walimia w ogólnej statystyce dla Gminy Walim. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku statystyk odnoszących się do liczby ofiar przemocy domowej i jej sprawców oraz liczby sporządzonych Niebieskich Kart, Walim przoduje wśród miejscowości zlokalizowanych na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego. Ofiary przemocy domowej i sprawcy przemocy domowej mieszkający na terenie Walimia stanowili po 75% ogólnej liczby osób mieszczących się w tej kategorii. Niewiele lepiej wypada Walim pod względem liczby sporządzonych Niebieski Kart (67%). Należy wnioskować, ze na obszarze rewitalizacji

sytuacja kształtuje się podobnie, co stanowi uzasadnienie do podjęcia działań rewitalizacyjnych w tym zakresie.

Należy pamiętać, że przemoc w rodzinie jest zjawiskiem występującym dużo częściej, niż mówią o tym oficjalne statystyki. Działania w tym zakresie powinny być nastawione przede wszystkim na zwiększenie pomocy ofiarom przemocy. Wpływ na wykrywalność będzie miała między innymi większa świadomość mieszkańców Gminy co do możliwości i sposobów reagowania na przemoc oraz większa wiedza na temat zjawiska. Wpłynie to na zmianę stereotypów, ukształtowanie wrażliwości społecznej oraz umiejętność rozpoznawania sytuacji przemocy w rodzinie. Nie bez znaczenia jest także dostępność i oferta usług specjalistycznych dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie.

EDUKACJA

Na terenie Gminy Walim funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Jugowicach;
- Zespół Szkół w Walimiu:
    - Publiczna Szkoła Podstawowa;
    - Publiczne Gimnazjum.

Dzieci z obszaru rewitalizacji uczęszczają do Zespołu Szkół w Walimiu, w związku z tym, w tabelach poniżej zaprezentowano wyniki sprawdzianu szóstoklasistów oraz gimnazjalistów z Zespołu Szkół im. Polskich Noblistów w Walimiu, na tle powiatu wałbrzyskiego i województwa dolnośląskiego.

Tabela 9. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w Publicznej Szkole Podstawowej w Walimiu oraz w powiecie wałbrzyskim i w województwie dolnośląskim w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Publiczna Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół im. Polskich Noblistów w Walimiu	52%	47%	60,7%
Powiat wałbrzyski	53,75%	59,25%	61,4%
Województwo dolnośląskie	59%	63,25%	66%

Źródło: Dane UG oraz OKE Wrocław

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, uczniowie z Publicznej Szkoły Podstawowej w Walimiu (a zatem również dzieci z terenu rewitalizacji) w każdym z analizowanych lat uzyskali gorsze wyniki, niż średnia dla powiatu wałbrzyskiego i województwa dolnośląskiego.

Na terenie Gminy Walim funkcjonuje jedno gimnazjum, do którego uczęszczają również dzieci z obszaru rewitalizacji. Poniższa tabela przedstawia wyniki osiągnięte przez uczniów Publicznego Gimnazjum w Walimiu w 2013, 2014 oraz 2015 roku w zestawieniu ze średnimi wynikami osiągniętymi na terenie województwa dolnośląskiego.

Tabela 10. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w Publicznym Gimnazjum w Zespole Szkół im. Polskich Noblistów w Walimiu oraz w województwie dolnośląskim w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	Część humanistyczna		Część matematyczno - przyrodnicza		Część językowa – język angielski		Część językowa – język niemiecki	
	Język polski	Historia i WOS	matematyka	przedmioty przyrodnicze	Podstawowy	rozszerzony	Podstawowy	rozszerzony
2013								
Publiczne Gimnazjum w Walimiu	64,4	52,0	39,7	56,2	51,8	52,3	61,0	39,9
Województwo dolnośląskie	60,0	56,7	46,3	58,1	62,6	47,4	57,4	38,1
2014								
Publiczne Gimnazjum w Walimiu	64,0	56,7	37,9	40,2	52,9	73,7	59,9	37,5
Województwo dolnośląskie	65,6	57,7	45,7	50,9	66,3	48,5	54,0	36,9
2015								
Publiczne Gimnazjum w Walimiu	53,0	59,8	38,0	39,6	53,7	28,6	39,8	-
Województwo dolnośląskie	61,2	63,2	46,8	49,0	66,6	49,2	55,4	34,7

Źródło: UG Walim oraz OKE Wrocław

Zgodnie z danymi przedstawionymi w powyższej tabeli, uczniowie z terenu Gminy Walim (a tym samym młodzież z terenu rewitalizacji) osiągnęli lepsze wyniki niż średnia dla województwa w 2013 i 2014 w przypadku części językowej – język angielski na poziomie rozszerzonym i w obu częściach w przypadku języka niemieckiego. Ponadto w 2013 roku uczniowie z Publicznego Gimnazjum w Walimiu przewyższyli średnią dla województwa dolnośląskiego w części humanistycznej – język polski.

Kształcenie ogólne tworzy fundament wykształcenia. Szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu rozszerzenie oferty edukacyjnej, co pozwoli na rozwinięcie umiejętności i zainteresowań uczniów z terenu rewitalizacji, jak również z terenu całej Gminy Walim. Działania te

niewątpliwie przyczynią się do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego, a co za tym idzie do wzrostu liczby ludności gminy wiejskiej Walim.

OCHRONA ZDROWIA

Mieszkańcy Gminy Walim mają zapewniony dostęp do podstawowych usług z zakresu opieki zdrowotnej. Na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego działają bowiem dwie przychodnie: Gminny Ośrodek Zdrowia w Walimiu oraz Ośrodek Zdrowia w Zagórzu Śląskim, które zapewniają podstawowe usługi w zakresie opieki zdrowotnej. W Walimiu ponadto znajduje się apteka.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji mają zatem zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej.

KULTURA I SZTUKA ORAZ SPORT I REKREACJA

Podmiotem realizującym zadania związane z upowszechnianiem kultury i sztuki w Gminie Walim jest przede wszystkim Centrum Kultury i Turystyki (CKiT), ale także Gminna Biblioteka Publiczna.

Zgodnie ze statutem Centrum Kultury i Turystyki, celem jego działania jest m.in.

- zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych mieszkańców Gminy Walim,
- upowszechnianie i promocja kultury lokalnej;
- organizowanie różnorodnych form animacji, edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę;
- organizacja imprez artystycznych, rozrywkowych i turystycznych;
- prowadzenie kursów komputerowych i kursów języków obcych;
- koordynacja działalności na terenie gminy w zakresie organizacji imprez kulturalnych i turystycznych;

Z kolei podmiotem realizującym zadania z zakresu kultury fizycznej, sportu i rekreacji jest Centrum Sportu i Rekreacji w Walimiu. Zgodnie ze Statutem Instytucji, do jej zadań należy m.in.:

- organizowanie masowych imprez sportowych i rekreacyjnych,
- propagowanie edukacji w zakresie wychowania fizycznego,
- zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie aktywnego wypoczynku i rekreacji,
- administrowanie obiektami sportowymi i rekreacyjnymi,

Działalność sportowo – rekreacyjną Gmina Walim prowadzi w oparciu o bazę, na którą składają się: hala sportowa, boisko ORLIK 2012, siłownia, boiska sportowe, place zabaw,

trasy pieszo-rowerowe. Istotne znaczenie dla sportu i rekreacji mają także organizacje działające na terenie gminy, wśród których należy wskazać przede wszystkim:

- Uczniowski Klub Sportowy ORLIK;
- UKS VOLLEYBALL TEAM WALIM;
- Stowarzyszenia Strefa MTB Sudety.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji mają zatem zapewniony dostęp do oferty kulturalnej, a także sportowo - rekreacyjnej. Należy jednak pamiętać, że liczba ludności na obszarze Gminy spada, a społeczeństwo starzeje się. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich – większość ludzi nie zna swoich sąsiadów lub nie utrzymuje z nimi bliższych kontaktów, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia przede wszystkim wśród osób starszych. Dlatego konieczne jest stworzenie oferty spędzania wolnego czasu, w tym również oferty kulturalnej i sportowo – rekreacyjnej skierowanej do osób starszych. Działania w tym zakresie powinny skupiać się na organizacji zajęć integrujących i aktywizujących seniorów, co przyczyni się do ich włączenia w życie społeczne. Dlatego w ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano m.in. organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów. Nie należy zapominać także o młodszych osobach, które są zagrożone wykluczeniem społecznym, tym bardziej, że na terenie Gminy Walim liczba ludności ulega zmniejszeniu.

W dalszej perspektywie realizacja zadań w sferze kulturalnej oraz sportowo – rekreacyjnej może przyczynić się do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej Gminy Walim i w konsekwencji do wzrostu liczby jej mieszkańców.

3.2. Sfera gospodarcza

PODMIOTY GOSPODARCZE

Szczegółowe dane odnośnie obszaru rewitalizacji nie są dostępne, natomiast należy zauważyć, że działalność gospodarcza skupia się przede wszystkim w centrach miejscowości, zatem można przyjąć, że liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji (który obejmuje centrum Walimia) jest zbliżona do liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Walimia.

Według danych GUS na terenie Walimia w 2015 roku zarejestrowanych było 289 podmiotów gospodarczych, podczas gdy na terenie całej Gminy działało 617 podmiotów. Większość, bo około 64% na terenie Walimia stanowiły podmioty z sektora prywatnego, z których największy udział miały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (58%). Na przestrzeni sześciu analizowanych lat, liczba przedsiębiorców działających na terenie

Walimia uległa zwiększeniu o 7%. Wzrost odnotowano zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym.

Tabela 11. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie miejscowości Walim i Gminy Walim w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem Gmina	603	580	604	620	630	617
miejscowość Walim						
podmioty gospodarki narodowej ogółem	**270**	**262**	**271**	**279**	**288**	**289**
sektor publiczny - ogółem	**94**	**98**	**103**	**100**	**102**	**103**
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	9	10	14	13	14	15
sektor publiczny - spółki handlowe	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - ogółem	**176**	**164**	**168**	**179**	**186**	**186**
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	110	97	99	104	107	108
sektor prywatny - spółki handlowe	10	10	12	12	12	13
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	4	4	4	4
sektor prywatny - spółdzielnie	0	0	1	1	1	1
sektor prywatny - fundacje	0	0	0	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	5	6	6	7	8	8

Źródło: Dane GUS

Strukturę działalności gospodarczej pod względem podziału na poszczególne sektory przedstawia poniższy wykres. Zgodnie z danymi GUS prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Walimia koncentruje się głównie na: działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (44%), handlu hurtowym i detalicznym (12%) oraz budownictwie (10%).

Wykres 3. Podmioty wg sekcji PKD 2007 na terenie Walimia w 2015 roku

Źródło: Dane GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S i T	Pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Porównując dane GUS, przeanalizowano sytuację gospodarczą na terenie Walimia, zestawiając otrzymane wartości ze średnimi wynikami dla Gminy Walim.

Tabela 12. Wskaźniki gospodarcze – podmioty prowadzące działalność gospodarczą

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych na danym obszarze w okresie minionych 6 lat
Walim	11,72	10,34%
Średnia dla gminy	**11,41**	**10,33%**

Legenda:

wartość gorsza niż średnia dla gminy	**wartość lepsza niż średnia dla gminy**

Źródło: Opracowanie własne

Powyższa tabela przedstawia wskaźniki gospodarcze, opierające się na liczbie podmiotów gospodarczych, funkcjonujących w poszczególnych sołectwach. Biorąc pod uwagę tę sferę należy zauważyć, że sytuacja na terenie Walimia kształtuje się pozytywnie - obydwa wskaźniki przyjęły wyższe wartości, niże przeciętny wynik dla Gminy, co zadecydowało o ich zaznaczeniu kolorem zielonym.

Pomimo pozytywnych tendencji wynikających z analizy danych GUS, trzeba zauważyć że na terenie Walimia, a tym samym również na obszarze rewitalizacji odnotowano osoby bezrobotne. Może to świadczyć o niewystarczającej liczbie zakładów pracy, co zmusza mieszkańców, przede wszystkim młodych ludzi, do poszukiwania pracy w miastach, a także za granicą. Ma to swoje odzwierciedlenie przede wszystkim w ujemnym saldzie migracji, ale także w malejącym przyroście naturalnym i bezpośrednio wpływa na niekorzystne prognozy liczby ludności w kolejnych latach.

Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych jest główną przyczyną powstawania bezrobocia, które z kolei pociąga za sobą wiele negatywnych zjawisk w sferze społecznej (ubóstwo, dysfunkcje społeczne, duża liczba beneficjentów pomocy społecznej). Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie liczby bezrobotnych i liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego (jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy oraz odległość od zakładu pracy).

Potencjałem w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji jest możliwość tworzenia małych przedsiębiorstw, w tym jednoosobowych podmiotów gospodarczych. Chcąc zmniejszyć poziom bezrobocia i zwiększyć liczbę funkcjonujących podmiotów gospodarczych, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać

odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Niezbędnym działaniem jest zatem prowadzenie szkoleń dla osób bezrobotnych, które będą mogły założyć własną firmę. Dzięki prowadzeniu różnego rodzaju form aktywizujących osoby bierne zawodowo zmniejszy się problem bezrobocia, ubóstwa i braku przedsiębiorstw na obszarze objętym rewitalizacją. W ramach rewitalizacji w tym celu zaplanowano przede wszystkim utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, co niewątpliwie wpłynie na rozwój gospodarczy na obszarze rewitalizacji.

TURYSTYKA

Na sytuację gospodarczą gminy wpływa także baza turystyczna. Gmina Walim położona jest w Środkowych Sudetach, u podnóża Gór Sowich, w malowniczej dolinie rzeki Walimki. Najwyżej położony teren Gminy znajduje się pod Szczytem Wielkiej Sowy – 1015 m. n.p.m. Atrakcyjne walory przyrodnicze, a także bogata historia przyciągają na teren Gminy turystów. Wśród najważniejszych zabytków, należy wymienić Zamek Grodno w Zagórzu Śląskim z XIII wieku, w którym obecnie znajduje się muzeum oraz Sztolnie Walimskie. Turystów na teren przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego przyciągają także wyciągi narciarskie.

Szczegółowe dane odnośnie bazy turystycznej dla obszaru rewitalizacji i dla Walimia nie są dostępne, dlatego przedstawiono dane charakteryzujące całą Gminę. Pamiętając o tym, że Walim stanowi centrum administracyjno – usługowe Gminy przyjęto, że w zakresie turystyki Walim charakteryzują podobne tendencje do tych, które odnotowuje się na obszarze całej Gminy.

Poniższa tabela przedstawia informacje na temat turystycznych obiektów noclegowych oraz liczby turystów odwiedzających Gminę Walim. Zgodnie z danymi GUS, od 2010 na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego ponad czterokrotnie wzrosła liczba całorocznych obiektów, w tym samy czasie ponad dwukrotnie wzrosła liczba oferowanych miejsc noclegowych. W nawiązaniu do tego, na przestrzeni lat 2010-2015 o około 14% zwiększyła się liczba turystów, odwiedzających Gminę Walim.

Tabela 13. Turystyczne obiekty noclegowe na terenie gminy Walim, powiatu wałbrzyskiego i województwa dolnośląskiego w latach 2009–2014

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Walim							
obiekty całoroczne VII	ob.	3	4	13	13	13	13
miejsca noclegowe całoroczne VII	msc.	180	198	420	415	456	419
turyści ogółem I-XII	osoba	10 684	8 702	10 474	10 178	12 300	12 209

Źródło: Dane GUS

Gmina Walim, a tym samym obszar rewitalizacji charakteryzuje się bogatą historią i znacznymi walorami przyrodniczymi, co przy właściwym wykorzystaniu może znacząco wpłynąć na rozwój turystyki, jako jednej z gałęzi gospodarki. Rozwój w tym zakresie może przynieść wiele korzyści dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym przede wszystkim finansowych. To z kolei może pośrednio przyczynić się do ograniczenia liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz liczby osób dotkniętych różnego rodzaju dysfunkcjami społecznymi. Stopniowy rozwój branży turystycznej może także spowodować zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych na terenie rewitalizowanym. Podsumowując, w perspektywie dalszego rozwoju obszaru rewitalizacji i całej Gminy Walim, konieczne jest podejmowanie działań mających na celu wzrost atrakcyjności turystycznej niniejszego regionu.

Co do zasady projekty rewitalizacyjne powinny być realizowane na obszarze rewitalizacji. Można jednak dopuszczać do objęcia wsparciem także projekty rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji. Projekt obejmujący adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe jest właśnie takim przedsięwzięciem.

Realizacja powyższego zamiaru przyczyni się nie tylko do poprawy jakości sfery przestrzenno-funkcjonalnej Gminy, ale poprzez projekty o charakterze kulturowo – rekreacyjnym, będzie miał korzystny wpływ na sytuację społeczną na obszarze rewitalizacji. Jak wcześniej wskazano, zasadniczym problemem na terenie rewitalizowanym jest niedostateczna oferta spędzania wolnego czasu przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Ponadto na terenie rewitalizowanym odnotowano znaczną liczbę osób bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej, których ograniczone środki finansowe nie zawsze wystarczają na rozwijanie zainteresowań. Na obszarze rewitalizacji odnotowano także osoby niepełnosprawne, które ze względu na bariery architektoniczne nie zawsze mogą korzystać z dóbr kultury. Adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe przyczyni się do rozwiązania powyższych problemów. Dzięki organizacji zajęć kulturalno – rekreacyjnych mieszkańcy obszaru rewitalizacji bez względu na dostępne środki finansowe będą mogli rozwijać zainteresowania i aktywnie spędzać czas. Infrastruktura wytworzona w ramach projektu zapewni także ciekawą ofertę dla osób niepełnosprawnych, ponieważ w ramach projektu przewidziano przystosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Trzeba wskazać, ze realizacja niniejszego projektu poza obszarem rewitalizacji jest w pełni uzasadniona ze względu na już funkcjonującą infrastrukturę. Bardziej uzasadniona jest adaptacja istniejącego, atrakcyjnego zabytkowego pałacu niż budowa obiektu na obszarze Walimia (co byłoby ekonomicznie nieuzasadnione). Ponadto trzeba wskazać, że w Zagórzu

Śląskim już funkcjonuje infrastruktura, która wpływa na integrację lokalnej społeczności, w tym również mieszkańców terenów rewitalizowanych. W miejscowości tej znajduje się bowiem stanowiący wizytówkę niniejszej jednostki samorządu terytorialnego Zamek Grodno, którego właścicielem jest Gmina Walim. Przedmiotowy obiekt to nie tylko znany zabytek, ale miejsce zrzeszające lokalną społeczność - na Zamku organizowane są liczne imprezy. Na ofertę kulturalną niniejszego obiektu składają się także sztuki teatralne, koncerty zespołów muzycznych, plenery malarskie i ceramiczne, a także galeria, w której odbywają się wernisaże sztuki współczesnej. Oferta Zamku stanowi podstawową ofertę kulturalną dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe, oferta ta zostanie poszerzona (w szczególności dla osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym). Mieszkańcy obszarów wyznaczonych do rewitalizacji będą mogli korzystać z atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, skupionej w jednym miejscu.

Realizacja niniejszego projektu ma także uzasadnienie w zakresie sfery gospodarczej. Zamek Grodno, będący wizytówką Gminy Walim przyciąga rzesze turystów i znacząco wpływa na lokalny rynek pracy. Mieszkańcy Gminy Walim (w tym również obszaru rewitalizacji) w turystyce znajdują zatrudnienie. Wykorzystanie obiektów zabytkowych zlokalizowanych w Zagórzu Śląskim oraz poszerzenie oferty turystycznej wpłynie na ograniczenie bezrobocia i ograniczenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Walim (w tym również na obszarze rewitalizacji). Trzeba też wskazać, że niniejszy projekt może stanowić pewnego rodzaju bodziec do podejmowania kolejnych działań w zakresie rozwoju turystyki na terenie Gminy, których realizacja pozwoli na utworzenie nowych miejsc pracy. Realizacja powyższej inwestycji jest zatem niezbędna do osiągniecia celów Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021, wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych oraz stworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju i integrowania różnorodnych działań w ramach rewitalizacji.

3.3. Sfera środowiskowa

Szczegółowe dane na temat stanu środowiska naturalnego na obszarze rewitalizacji nie są dostępne, dlatego poniżej przedstawiono dane charakteryzujące całą Gminy, przyjmując, że sytuacja na obszarze rewitalizacji kształtuje się podobnie.

Obszar Gminy Walim cechuje się urozmaiconą rzeźbą terenu i dużym zróżnicowaniem wysokości. Najwyższy punkt znajduje się na wysokości około 975m n.p.m., najniższy to dno doliny Bystrzycy poniżej zapory wodnej Jeziora Bystrzyckiego, położone na wysokości około 310 m n.p.m. Pod względem budowy geologicznej obszar Gminy Walim położony jest

w obrębie jednostki strukturalnej Sudetów – bloku sowiogóskiego. Obszar przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego należy w całości do zlewni Bystrzycy. W granicach Gminy nie ma naturalnych zbiorników wodnych, natomiast znajduje się tu duży sztuczny zbiornik – Jezioro Bystrzyckie na Bystrzycy. Pozostałe zbiorniki sztuczne to niewielkie stawy hodowlane i zalane wodą wyrobisko dawnej kopalni gliny w Zagórzu Śląskim.

Z form ochrony przyrody, występują tutaj:

- rezerwat „Góra Choina", powołany dla ochrony walorów krajobrazowych i porastających zamkowe wzgórze zbiorowisk leśnych;
- Park Krajobrazowy Gór Sowich, który swoim zasięgiem obejmuje centralną i jednocześnie najwyższą cześć Sudetów Środkowych z masywem Wielkiej Sowy.
- Obszar NATURA 2000 „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich".

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020

W związku z tym, że obszar Gminy należy w całości do zlewni Bystrzycy, poniżej zaprezentowano ocenę czystości tej rzeki, która na terenie Gminy Walim charakteryzowała się złym stanem.

Tabela 14. Wyniki klasyfikacji stanu ekologicznego i chemicznego JCWP na terenie Gminy Walim

L.p.	Nazwa ocenianej JCWP	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)	Klasa elementów fizykochemicznych – specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	Czy JCWP występuje na obszarze chronionym? (TAK/NIE)	Czy we wszystkich ppk monitoringu obszarów chronionych stwierdzono dobry stan? (TAK/NIE/ NIE DOTYCZY)	STAN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
47.	Bystrzyca od źródła do Walimki	**Bystrzyca – powyżej oczyszczalni Jugowice**	I	I	I		MAKSYMALNY		TAK	NIE	ZŁY
		Złota Woda – m. Łomnica									
48.	Bystrzyca od Walimki do Piławy	**Bystrzyca – poniżej Świdnicy i powyżej Piławy**	III	I	PPD		UMIARKOWANY		TAK	NIE	ZŁY
		Zbiornik Lubachów – stanowisko 1									

Źródło: WIOŚ

Gmina Walim wchodzi w skład Aglomeracji Wałbrzyskiej, dla której opracowano *„Plan Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla 15 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej"*. Największym problemem w skali Aglomeracji Wałbrzyskiej pozostaje wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym, zarówno PM10, jak i PM2,5 oraz benzo(a)pirenem. Główną przyczyną występowania przekroczeń w okresie zimowym jest emisja z systemów indywidualnego ogrzewania budynków i utrudnione warunki rozprzestrzeniania zanieczyszczeń (szczególnie w kotlinach). Inne przyczyny

występowania przekroczeń to m.in. emisja zanieczyszczeń z transportu drogowego oraz niezorganizowana emisja pyłu z dróg i terenów przemysłowych.

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla 15 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej

Poniżej zaprezentowano obszary przekroczeń poziomów dopuszczalnych B(a)P na terenie Gminy Walim w 2011 r.

Tabela 15. Obszary przekroczeń poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10, tlenku węgla oraz poziomów docelowych B(a)P i ozonu w strefie dolnośląskiej w 2011 r.

Nr	Kod	Lokalizacja obszaru	Charakter	Emisja łączna w obszarze [Mg/rok]	Powierzchnia obszaru przekroczeń [km^2]/ liczba ludności / wartość z obliczeń [µg/m^3] / wartość z pomiaru [µg/m^3]
Obszary z przekroczonym poziomem docelowym B(a)P rok					
1	Ds11sDsB(a)Pa01	Gminy: Świdnica, Kamienna Góra, Lubawka, Czarny Bór, Stare Bogaczowice, Świebodzice, Boguszów-Gorce, Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój, Głuszyca, Mieroszów, Walim Miasta: Świebodzice, Kamienna Góra, Lubawka	rolniczy i miejski	2,3662	8378,9 / 1186 tys. / 8,59 / 4,97
5	Ds11sDsB(a)Pa33	Gmina Walim	rolniczy	0,0041	5,5 / 384 / 1,67 / -
7	Ds11sDsB (a)Pa55	Walim	rolniczy	0,0005	2,0 / 139 / 1,1 / -

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla 15 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

SIEĆ KOMUNIKACYJNA

Sieć drogową Gminy Walim tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe i drogi gminne. Prze teren Gminy przebiega także obecnie nieeksploatowana i zaniedbana linia kolejowa (linia bystrzycka 285). Drogi gminne zarządzane są przez samorząd Gminy Walim, do którego obowiązków należą przede wszystkim planowanie, budowa dróg i mostów, modernizacja i ochrona dróg gminnych. Należy zauważyć, że drogi te w ostatnim czasie uległy znaczniej poprawie, dzięki realizacji szeregu inwestycji. Nieco gorzej przedstawia się sytuacja w przypadku dróg powiatowych i wojewódzkich.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Walim na lata 2012-2020

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Na terenie Gminy Walim zasadniczym problemem jest niedostateczne wyposażenie mieszkańców w infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną. Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Urząd Gminy w Walimiu, dostęp do wodociągu mają jedynie mieszkańcy sołectwa Walim, Dziećmorowice, Jugowice oraz Zagórze Śląskie. Dostęp do kanalizacji zapewniony jest natomiast jedynie mieszkańcom Walimia, Dziećmorowic oraz sołectwa Jugowice. A zatem miejscowość Walim, a w tym również obszar rewitalizacji charakteryzuje się dobrym wyposażeniem w sieć wodociągową i kanalizacyjną.

Tabela 16. Infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna na terenie miejscowości Walim i Gminy Walim na koniec 2015 roku

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba osób posiadających dostęp do kanalizacji	Liczba osób posiadających dostęp do wodociągu
Walim	2089	1475
RAZEM GMINA	3555	3327

Źródło: Dane UG Walim

Na podstawie powyższych danych przeanalizowano sytuację na terenie Walimia, zestawiając średnie charakteryzujące tę miejscowość z wartościami przeciętnymi dla Gminy Walim.

Tabela 17. Wskaźnik przestrzenno-funkcjonalny – dostęp do infrastruktury

WYSZCZEGÓLNIENIE	Udział osób korzystających z kanalizacji w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze	Udział osób korzystających z wodociągu w ogólnej liczbie mieszkańców na danym obszarze
Walim	85,00%	60,00%
Średnia dla gminy	**64,40%**	**60,28%**

Legenda:

wartość gorsza niż średnia dla gminy	**wartość lepsza niż średnia dla gminy**

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie ze wskaźnikami przedstawionymi w powyższej tabeli, sytuacja na terenie Walimia przedstawia się korzystnie, co zadecydowało o zaznaczeniu wszystkich analizowanych wskaźników kolorem zielonym.

ENERGIA ELEKTRYCZNA

Obecny system zaopatrywania mieszkańców obszarów rewitalizowanych w energię elektryczną w pełni pokrywa ich zapotrzebowanie. Energia elektryczna rozprowadzana do odbiorców poprzez rozdzielczą sieć napowietrznych i kablowych napięć.

3.5. Sfera techniczna

W ramach sfery technicznej pod uwagę należy wziąć w szczególności stan techniczny obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braki czy niedostateczne funkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Podstawową zabudowę na terenie Walimia, w tym również na obszarze rewitalizacji stanowią domy jednorodzinne wolnostojące, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny. Stosowane są rozwiązania indywidualne, jednak z przewagą wykorzystania węgla. Zdecentralizowany system ciepłowniczy oparty o tradycyjne kotłownie na paliwa stałe (węgiel, miał węglowy, koks) powoduje zjawisko tzw. „niskiej emisji", która negatywnie wpływa na jakość powietrza na terenie rewitalizowanym oraz na zdrowie mieszkańców. Niewątpliwym problemem jest także nagminne spalanie w domowych piecach paliw niskiej jakości, a także odpadów, w tym tworzyw sztucznych, gumy i tekstyliów. Zjawisko to pogłębia fakt, że duża część budynków zlokalizowanych na terenie rewitalizowanym nie została poddana termomodernizacji, co przekłada się na ilość zużywanego paliwa na cele grzewcze oraz ilość gazów i pyłów emitowanych do powietrza.

Intensywność zjawiska niskiej emisji wynika również z ilości wykorzystywanej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Na terenie Gminy funkcjonują instalacje odnawialnych źródeł energii, jednak ich liczba jest niewystarczająca.

Trzeba również zwrócić uwagę na fakt, że na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego, w tym również na obszarze rewitalizacji występuje wiele zabytków, a także obiektów poniemieckich oraz po byłych zakładach lniarskich. Duża część z nich znajduje się w bardzo złym stanie technicznym.

Zgodnie z *Planem Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla 15 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej* na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej, a zatem również na terenie Gminy Walim i obszar rewitalizacji zidentyfikowano następujące problemy:

- dominację przestarzałego systemu grzewczego,
- zły stan komunalnych zasobów mieszkaniowych.

Powyższe uwarunkowania zadecydowały o tym, że na terenie Walimia i obszaru rewitalizacji zidentyfikowano stan kryzysowy w sferze technicznej.

Tabela 18. Wskaźnik techniczny – stan techniczny obiektów na terenie sołectw

WYSZCZEGÓLNIENIE	Na terenie miejscowości występują obiekty znajdujące się w złym stanie technicznym
Walim	TAK

Legenda:

wartość gorsza niż średnia dla gminy	wartość lepsza niż średnia dla gminy

Źródło: Opracowanie własne

3.6. Potencjał i bariery rewitalizacji na terenie Gminy Walim

W poniższej tabeli przedstawiono syntetyczne zestawienie kluczowych potencjałów i barier rewitalizacji obszarów zdegradowanych na terenie Gminy Walim w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno – funkcjonalnej i środowiskowej.

Tabela 19. Kluczowe potencjały i bariery rewitalizacji

Sfera	Potencjał	Bariery
Społeczna	• Otwartość mieszkańców na nowe inicjatywy i ich gotowość do zmiany dotychczasowego stylu życia • Ludzie z inicjatywą, społeczne grupy aktywności • Oferta oświatowa i infrastruktura opieki zdrowotnej na podstawowym poziomie • Potencjał instytucji pomocy społecznej na rzecz realizacji programów aktywizujących i integrujących społeczności lokalne • Miejsca z potencjałem dla tworzenia oferty kulturalno-sportowo-rekreacyjnej • Położenie na szlaku dróg wojewódzkich, które zapewnią dogodne połączenie z pobliskimi ośrodkami miejskimi • Dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, sprzyjający osiedlaniu się • Bezpieczeństwo i stosunkowo niska przestępczość na obszarze rewitalizacji	• Niechęć do zmiany, dostosowania się do norm społecznych i brak włączenia w życie społeczności części mieszkańców obszarów rewitalizowanych • Bierność i apatia obecna w środowiskach dotkniętych bezrobociem i problemami społecznymi • Międzypokoleniowe przekazywanie negatywnych wzorców i zachowań w rodzinach z dysfunkcjami społecznymi • Przewaga postaw roszczeniowych nad chęcią korzystania z oferty aktywizującej w środowiskach dotkniętych różnymi formami wykluczenia • Podstawowa oferta kulturalno-sportowo-rekreacyjna, która jednak nie zaspakaja potrzeb osób z terenów rewitalizowanych • Zły stan techniczny budynków • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji • Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów, obniżająca atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową Gminy
Przestrzenno-	• Wystarczająco rozwinięta infrastruktura drogowa	• Zły stan niektórych dróg na terenie Gminy

Sfera	Potencjał	Bariery
funkcjonalna	• Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa i kanalizacyjna na obszarze rewitalizacji • Dobre zaopatrzenie w infrastrukturę energetyczną (energia elektryczna) • Oferta oświatowa i infrastruktura opieki zdrowotnej na podstawowym poziomie • Infrastruktura społeczna na podstawowym poziomie	
Gospodarcza	• Dobrze rozwinięta sieć dróg, która zapewnia dogodne połączenia z ośrodkami miejskimi • Duże zasoby siły roboczej • Doświadczenie zawodowe mieszkańców wyniesione z tradycyjnych branż gospodarki • Działania podejmowane na rzecz rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Konsekwentna promocja Gminy	• Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową Gminy • Bierność i apatia obecna w środowiskach dotkniętych bezrobociem i problemami społecznymi • Przewaga postaw roszczeniowych nad chęcią korzystania z oferty aktywizującej w środowiskach dotkniętych różnymi formami wykluczenia
Techniczna	• Dobrze rozbudowana infrastruktura techniczna na obszarze rewitalizacji, w tym sieć wodociągowa i kanalizacyjna • Działania podejmowane przez Gminę w celu ztermomodernizowania budynków komunalnych	• Część budynków na terenie rewitalizowanym znajduje się w złym stanie technicznym • Niezadawalający stan techniczny dróg • System ciepłowniczy oparty głównie o tradycyjne kotłownie na paliwa stałe • Występowanie na terenie rewitalizowanym zjawiska niskiej emisji • Nagminne spalanie w domowych piecach paliw niskiej jakości, a także odpadów • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji
Środowiskowa	• Atrakcyjne walory przyrodnicze • Formy ochrony przyrody, które chronią środowisko przed jego degradacją • Działania na rzecz ochrony środowiska podejmowane przez władze Gminy	• Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji • Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność krajobrazową Gminy

Źródło: Opracowanie własne

Należy zauważyć, że wiele potencjałów i barier występuje wielokrotnie w poszczególnych sferach, co wynika z tego, że sfera społeczna, gospodarcza, przestrzenno – funkcjonalna, techniczna i środowiskowa są ze sobą ściśle powiązane.

Płaszczyzna środowiskowa ma znaczący wpływ na obszar zarówno społeczny, techniczny, jak i gospodarczy. Atrakcyjne tereny przyrodnicze mają duże znaczenie dla osób poszukujących spokojnego miejsca zamieszkania. Środowisko ma także znaczący wpływ na płaszczyznę techniczną i gospodarczą. Dla sfery technicznej ważne są możliwości wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Uwarunkowania przyrodnicze oraz występujące formy ochrony przyrody w dużej mierze decydują o możliwych formach prowadzenia działalności gospodarczej. Na terenie Gminy Walim ustanowiono form ochrony przyrody, co może stanowić przeszkodę dla lokowania różnego rodzaju działalności gospodarczych. Z drugiej zaś strony jest to niewątpliwy potencjał dla rozwoju turystyki, tworzenia nowych miejsc pracy, a co za tym idzie, zwiększenia liczby mieszkańców Gminy, rozwoju mieszkalnictwa i wzrostu dochodów Gminy, które następnie mogą zostać wykorzystane na realizację nowych inwestycji. W tym miejscu widoczne jest przenikanie się sfery gospodarczej ze sferą społeczną. Wykorzystanie potencjałów występujących w przestrzeni gospodarczej może przyczynić się do ograniczenia bezrobocia na terenie Gminy, a co za tym idzie do ograniczenia liczby osób dotkniętych problemami społecznymi i korzystających z pomocy GOPS. Trzeba też pamiętać, że jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy oraz odległość od zakładu pracy, dlatego rozwój Gminy w sferze gospodarczej bezpośrednio wpłynie na kondycję sfery społecznej. Należy również zauważyć, że wzrost liczby mieszkańców, pośrednio może przyczynić się do poprawy sytuacji gospodarczej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Wśród nowych mieszkańców mogą znaleźć się przedsiębiorcze osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą na terenie Gminy, co z kolei przełoży się na ograniczenie liczby osób bezrobotnych i beneficjentów pomocy społecznej. Działania mające na celu poprawę sfery społecznej w dalszej perspektywie przyczynią się do zwiększenia dochodów własnych Gminy, a tym samym do zwiększenia jej możliwości inwestycyjnych (zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej oraz środowiskowej). Sfera techniczna oraz przestrzenno – funkcjonalna oddziaływają zarówno na sferę społeczną, jak i gospodarczą oraz środowiskową. Atrakcyjne obiekty mieszkaniowe, podstawowa infrastruktura techniczna i społeczna znacznie podnoszą atrakcyjność mieszkaniową i gospodarczą danego obszaru. Dobra kondycja infrastruktury technicznej przekłada się również na jakość środowiska naturalnego.

Niestety wyżej wymienione obszary są ze sobą również ściśle powiązane w kontekście zjawisk kryzysowych. Występowanie problemów w jednej sferze powoduje ich nawarstwianie

się i utrwalanie w pozostałych obszarach. Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych przekłada się na bezrobocie, które jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji niniejszych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej oraz inwestycyjnej Gminy. Ogranicza to możliwości inwestycyjne, co wpływa na obniżenie atrakcyjności mieszkaniowej i gospodarczej, a to z kolei przekłada się na spadek liczby mieszkańców i liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy Walim. Niemniejsze znaczenie mają problemy w sferze technicznej, przestrzenno – funkcjonalnej i środowiskowej. Zdegradowane środowisko naturalne, zła jakość oraz niedostateczna infrastruktura techniczna nie zachęcają do osiedlania się na danym terenie, jak również ograniczają możliwość rozwoju działalności gospodarczej. Niniejsze uwarunkowania z kolei przekładają się na spadek liczby mieszkańców i turystów odwiedzających Gminę, a także negatywnie oddziałują na kondycję finansową mieszkańców i samej jednostki samorządu terytorialnego.

3.7. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych

Z uwagi na występujące problemy społeczno – ekonomiczne, władze Gminy planują podjąć działania, zmierzające do rewitalizacji obszarów, na których zidentyfikowano najwięcej negatywnych zjawisk. Rewitalizacja zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe, ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonym dysfunkcjami społecznymi obszarze. Działania naprawcze prowadzić będą do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto pozwolą one na trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy.

Jako obszar rewitalizacji wyznaczono ścisłe centrum Walimia. Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą, pod względem udziału osób w ekonomicznych grupach wiekowych, sytuacja na obszarze rewitalizacji prezentuje się niekorzystnie. W ostatnich latach odnotowano spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczebności najstarszej grupy, tj. ludności w wieku poprodukcyjnym. Oprócz problemu starzejącego się społeczeństwa, na obszarze rewitalizacji część mieszkańców boryka się z wykluczeniem społecznym. W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację społeczną, która umożliwi integrację mieszkańców w rożnym wieku i dotkniętych różnymi problemami. Aby Gmina Walim mogła dalej rozwijać się

i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podejmować działania zmierzające do dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin) oraz dostosowywania panujących warunków do potrzeb osób starszych. Aby to osiągnąć, należy przede wszystkim zwiększyć atrakcyjność mieszkaniową terenów Gminy poprzez rozwój oferty skierowanej do mieszkańców i podstawowej infrastruktury. Dlatego w ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano m.in. organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, organizacje przedszkola, remont budynku przy ulicy Kościuszki w celu przystosowania do nowych funkcji, w tym również społecznych, czy też adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe. Planowanym celem niniejszych zadań jest zachęcanie obecnych, jak i potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na tym terenie, jak również dostosowanie oferty Gminy dla potrzeb osób w różnym wieku. Efektem zaplanowanych działań będzie wzrost przyrostu naturalnego oraz salda migracji, a w konsekwencji wzrost liczby mieszkańców Gminy.

W kontekście potrzeb rewitalizacyjnych, należy także zwrócić uwagę na pozostałe problemy społeczne, w tym głównie bezrobocie, które jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. ubóstwa, dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny.

Na terenie Walimia (w tym również na obszarze rewitalizacji), odnotowuje się największą liczbę osób borykających się z różnymi problemami społecznymi, co znajduje odzwierciedlenie w liczbie beneficjentów pomocy społecznej. Zjawiska takie, jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno – gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia, łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań profilaktycznych, terapeutycznych oraz edukacyjnych. W wielu przypadkach osoby korzystające z pomocy społecznej zagrożone są wykluczeniem społecznym. W związku z tym trzeba również inicjować działania aktywizujące i integrujące osoby w rożnym wieku i dotknięte różnymi problemami. Przyczyną wielu problemów społecznych jest bezrobocie. Konieczne są zatem działania, zmierzające do jego ograniczenia (szkolenia, staże, praktyki itp.), jak również mające na celu przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy.

Z problemami w sferze społecznej, wiążą się również niedobory w sferze technicznej. Część mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji mieszka w obiektach

charakteryzujących się złym stanem technicznym. Najczęściej złe warunki mieszkaniowe podyktowane są sytuacją ekonomiczną, co sprawia, że są one w dużej mierze zamieszkane przez osoby bezrobotne i korzystające z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Brak środków na remonty i modernizację obiektów skutkuje dalszym pogłębianiem się złej kondycji zabudowań. Należy podkreślić, że sytuacja finansowa oraz warunki mieszkaniowe osób zamieszkujących niniejsze obiekty, bezpośrednio wpływa na ich sytuację społeczną. Zła kondycja ekonomiczna oraz nieodpowiednie warunki mieszkaniowe powodują izolację, bierność mieszkańców w życiu społecznym oraz problemy w relacjach rodzinnych. W nawiązaniu do powyższego, konieczne są działania modernizacyjne, zmierzające do poprawy stanu technicznego budynków mieszkalnych, co dodatkowo wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa oraz wzrost jakości życia mieszkańców.

Problemy w sferze technicznej nawarstwiają się i powodują utrwalanie sytuacji kryzysowej w sferze przestrzenno – funkcjonalnej. Zły stan techniczny budynków na obszarze rewitalizacji oraz niewystarczająca infrastruktura, niekorzystnie wpływa na wizerunek Gminy. To z kolei wiąże się z niskim zainteresowaniem ze strony przedsiębiorców do lokowania działalności gospodarczej. Degradacja w sferze technicznej wpływa także niekorzystnie na wizerunek turystyczny i mieszkaniowy Gminy Walim. Ważne jest zatem podejmowanie działań, mających na celu stworzenie ciekawej oferty kulturalno – rekreacyjnej na obszarze rewitalizacji. Wśród planowanych inwestycji należy wymienić przede wszystkim organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów oraz adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe. Ww. działania wiążą się nie tylko z poprawą wizerunku Gminy, ale będą miały korzystny wpływ na poziom integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Ze sferą funkcjonalno – przestrzenną ściśle związana jest również sfera środowiskowa. Zagrożeniem dla środowiska naturalnego na obszarze objętym rewitalizacją mogą być zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. W związku z tym należy podejmować działania w celu zwiększenia efektywności energetycznej budynków i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Wszystkie wyżej wskazane problemy przekładają się na sytuację kryzysową w sferze gospodarczej. Niechęć mieszkańców do działania i zmiany swej sytuacji życiowej wpływa na małą liczbę podmiotów gospodarczych, co przekłada się na negatywne wskaźniki w sferze gospodarczej. Wymagane jest zatem podjęcie działań zmierzających do poprawy infrastruktury technicznej i społecznej, co wpłynie na polepszenie warunków mieszkaniowych i prowadzenia działalności gospodarczej, a pośrednio przyczyni się również do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenach wyznaczonych do rewitalizacji. Aby zachęcić przedsiębiorców do pozostania na tym obszarze i przyciągnięcia

nowych, warto podejmować działania ułatwiające im prowadzenie działalności gospodarczej. W ramach rewitalizacji w tym celu zaplanowano przede wszystkim utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, co niewątpliwie wpłynie na rozwój gospodarczy na obszarze rewitalizacji.

Poniższy rysunek ukazuje wzajemne powiązania zjawisk kryzysowych, występujących na obszarze rewitalizacji. Graficzne przedstawienie zagadnień kryzysowych pozwala zauważyć, że zjawiska te są ze sobą ściśle powiązane, a występowanie jednego, powoduje utrwalanie się i występowanie problemów w innych sferach.

Rysunek 2. Schemat prezentujący powiązanie i nawarstwianie się zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Analizując powyższy schemat, można zauważyć, że najwięcej powiązań „wychodzi" od bezrobocia oraz nieodpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej:

1. Bezrobocie w pierwszej kolejności implikuje takie zjawiska kryzysowe jak:

- problemy społeczne – brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. ubóstwa, dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień);
- dużą liczbę beneficjentów GOPS – bezrobocie jest jedną z głównych przyczyn wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Walimiu;

- spadek liczby mieszkańców na danym obszarze – osoby bezrobotne wyjeżdżają z Gminy w celu poszukiwania pracy, jak również nie napływają nowi mieszkańcy, dla których jedną z zasadniczych kwestii przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy i odległość od zakładu pracy;
- złe warunki mieszkaniowe – brak pacy i środków finansowych powoduje, że mieszkańcy terenów rewitalizowanych nie mają funduszy na modernizację i remonty swoich mieszkań, co przekłada się na pogarszające warunki bytowe.

2. Nieodpowiednia infrastruktura techniczna i społeczna bezpośrednio skutkuje takimi problemami jak:

- niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych – brak odpowiedniej infrastruktury technicznej zniechęca przedsiębiorców do podejmowania działalności gospodarczej na terenie rewitalizowanym;
- zanieczyszczenie środowiska – zły stan budynków na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji i niezadawalająca infrastruktura techniczna powodują zanieczyszczenie powietrza, wód oraz gleb;
- złe warunki mieszkaniowe – brak odpowiedniej infrastruktury społecznej (kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej) oraz technicznej negatywnie wpływa na codzienne funkcjonowanie wszystkich mieszkańców i obniżenie komfortu życia;
- problemy społeczne – nieodpowiednie warunki mieszkaniowe powodują izolację społeczną, bierność mieszkańców w życiu społecznym oraz problemy w relacjach rodzinnych.

Wyżej wskazane zjawiska z kolei warunkują dalsze problemy w poszczególnych sferach.

4. Planowany efekt rewitalizacji oraz cele i kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

Wizja określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu.

Wizja stanowi opis oczekiwanego stanu na obszarze rewitalizacji – w wyniku przeprowadzonej interwencji. W wyniku realizacji działań rewitalizacyjnych, *Obszar rewitalizacji stanie się miejscem ożywionymi i uzdrowionym społecznie, o wysokiej jakości życia.* Tak sformułowana wizja zostanie zrealizowana przez dwa cele strategiczne oraz odpowiadające im kierunki działań i konkretne zadania.

Tabela 20. Wizja i cele strategiczne rewitalizacji

WIZJA			
„OBSZAR REWITALIZACJI MIEJSCAMI OŻYWIONYM I UZDROWIONYM SPOŁECZNIE, O WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA”.			
CELE STRATEGICZNE			
OGRANICZENIE SKALI BEZROBOCIA I PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH		DOSTOSOWANIE INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TECHNICZNEJ DO POTRZEB MIESZKAŃCÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW	
KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA	KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
AKTYWIZACJA SPOŁECZNO ZAWODOWA OSÓB WYKLUCZONYCH I PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	Organizacja Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ	Remont budynku przy ul. Kościuszki 4
	Utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości		Adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe
	Organizacja Przedszkola Publicznego		

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 1 Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych

W ramach pierwszego celu strategicznego zaplanowano przede wszystkim działania zmierzające do ograniczenia problemów społecznych. Na pierwszy plan wysuwa się zadanie polegające na organizacji Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, które jest odpowiedzią na zidentyfikowany problem starzejącego się społeczeństwa na obszarze rewitalizacji oraz braku oferty skierowanej do seniorów. Zakłada się, że realizacja przedmiotowego projektu rozwiąże problemy zidentyfikowane w tym zakresie, a także przyczyni się do przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego wśród seniorów oraz zwiększenia aktywności osób starszych poprzez:

- wspieranie i inicjowanie działań zmierzających do utrzymania i zwiększania aktywności osób starszych;
- wspieranie działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób starszych;
- wspieranie działań promujących wolontariat i pomoc sąsiedzką wśród osób starszych.

Efektem realizacji powyższego projektu będzie również integracja społeczna osób dotkniętych różnymi problemami społecznymi.

W ramach niniejszego celu strategiczne przewidziano również utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości. Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano sytuację kryzysową w sferze gospodarczej. Niechęć mieszkańców do działania i zmiany swej sytuacji życiowej wpływa na niewystarczającą liczbę podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji, co przekłada się na negatywne wskaźniki w sferze gospodarczej. Niewystarczająca liczba

przedsiębiorców wpływa także na znaczną liczbę osób bezrobotnych i korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Rozwiązaniem tych problemów będzie utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości

Realizacja projektu wpłynie na podniesienie kompleksowości i dostępności oferty dla przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji. Głównym celem utworzenia Inkubatora jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury technicznej i wsparcie doradcze nowo powstającym i rozwijającym się firmom, a w konsekwencji wzrost zatrudnienia. W wyniku realizacji projektu zostaną osiągnięte następujące korzyści:

- aktywizacja lokalnego rynku pracy,
- podniesienie poziomu przedsiębiorczości,
- budowa i rozwój infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość,
- udostępnianie kompleksowych usług dla przedsiębiorców świadczonych w jednym miejscu,
- wsparcie początkujących przedsiębiorców, w tym studentów i absolwentów i zapobieganie ich odpływowi,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- wzrost liczby nowych przedsiębiorstw oraz rozwój istniejących,
- pozyskiwanie nowych inwestorów,
- wzrost konkurencyjności inwestycyjnej obszar rewitalizacji i całej Gminy.

Ostatnim zadaniem w ramach pierwszego celu strategicznego jest przeniesienie przedszkola do budynku przy ulicy Kościuszki 4. Organizacja przedszkola w wyremontowanym w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych obiekcie, niewątpliwie przyczyni się do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej obszarów rewitalizowanych. Trzeba bowiem pamiętać, że społeczeństwo na obszarze rewitalizacji starzeje się, a ponadto odnotowano negatywne tendencje w zakresie przyrostu naturalnego i salda migracji. Realizacja niniejszego projektu niewątpliwie przyczyni się do wyhamowania negatywnych zjawisk demograficznych na terenie rewitalizacji.

Cel strategiczny 2 Dostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej do potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców

W ramach celu strategicznego 2, zaplanowano działania zmierzające do rozwiązania drugiego głównego problemu zidentyfikowanego na przedmiotowym obszarze - nieodpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej.

Pierwszym z zaplanowanych działań jest remont budynku przy ul. Kościuszki 4. Projekt ten zakłada kompleksowy remont wraz z modernizacją i przystosowaniem do nowych funkcji niniejszego obiektu. Działanie to jest komplementarne z przedsięwzięciami zaplanowanymi w ramach pierwszego celu strategicznego tj. organizacją Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, utworzeniem Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości oraz organizacją

przedszkola, które to właśnie będą zlokalizowane w budynku przy ul. Kościuszki 4. W chwili obecnej przedmiotowy budynek znajduje się w bardzo złym stanie technicznym i nie może zostać wykorzystany na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odnowa budynku w celu jego wykorzystania na cele społeczne i gospodarcze jest znaczenie bardziej uzasadniona niż budowa nowego obiektu od podstaw. Dlatego należy uznać, że realizacji przedmiotowego projektu jest niezbędna, aby przeprowadzić działania rewitalizacyjne i wyprowadzić obszary zdegradowane ze stanu kryzysowego.

W celu dostosowania infrastruktury społecznej i technicznej do potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców zaplanowano również adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe.
Co do zasady projekty rewitalizacyjne powinny być realizowane na obszarze rewitalizacji. Można jednak dopuszczać do objęcia wsparciem także projekty rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji. Projekt obejmujący adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe jest właśnie takim przedsięwzięciem.

Realizacja powyższego zamiaru przyczyni się nie tylko do poprawy jakości sfery przestrzenno-funkcjonalnej Gminy, ale poprzez projekty o charakterze kulturowo – rekreacyjnym, będzie miał korzystny wpływ na sytuację społeczną na obszarze rewitalizacji. Jak wcześniej wskazano, zasadniczym problemem na terenie rewitalizowanym jest niedostateczna oferta spędzania wolnego czasu przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Ponadto na terenie rewitalizowanym odnotowano znaczną liczbę osób bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej, których ograniczone środki finansowe nie zawsze wystarczają na rozwijanie zainteresowań. Na obszarze rewitalizacji odnotowano także osoby niepełnosprawne, które ze względu na bariery architektoniczne nie zawsze mogą korzystać z dóbr kultury. Adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe przyczyni się do rozwiązania powyższych problemów. Dzięki organizacji zajęć kulturalno – rekreacyjnych mieszkańcy obszaru rewitalizacji bez względu na dostępne środki finansowe będą mogli rozwijać zainteresowania i aktywnie spędzać czas. Infrastruktura wytworzona w ramach projektu zapewni także ciekawą ofertę dla osób niepełnosprawnych, ponieważ w ramach projektu przewidziano przystosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Trzeba wskazać, ze realizacja niniejszego projektu poza obszarem rewitalizacji jest w pełni uzasadniona ze względu na już funkcjonującą infrastrukturę. Bardziej uzasadniona jest adaptacja istniejącego, atrakcyjnego zabytkowego pałacu niż budowa obiektu na obszarze Walimia (co byłoby ekonomicznie nieuzasadnione). Ponadto trzeba wskazać, że w Zagórzu

Śląskim już funkcjonuje infrastruktura, która wpływa na integrację lokalnej społeczności, w tym również mieszkańców terenów rewitalizowanych. W miejscowości tej znajduje się bowiem stanowiący wizytówkę niniejszej jednostki samorządu terytorialnego Zamek Grodno, którego właścicielem jest Gmina Walim. Przedmiotowy obiekt to nie tylko znany zabytek, ale miejsce zrzeszające lokalną społeczność - na Zamku organizowane są liczne imprezy. Na ofertę kulturalną niniejszego obiektu składają się także sztuki teatralne, koncerty zespołów muzycznych, plenery malarskie i ceramiczne, a także galeria, w której odbywają się wernisaże sztuki współczesnej. Oferta Zamku stanowi podstawową ofertę kulturalną dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe, oferta ta zostanie poszerzona (w szczególności dla osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym). Mieszkańcy obszarów wyznaczonych do rewitalizacji będą mogli korzystać z atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, skupionej w jednym miejscu.

Realizacja niniejszego projektu ma także uzasadnienie w zakresie sfery gospodarczej. Zamek Grodno, będący wizytówką Gminy Walim przyciąga rzesze turystów i znacząco wpływa na lokalny rynek pracy. Mieszkańcy Gminy Walim (w tym również obszaru rewitalizacji) w turystyce znajdują zatrudnienie. Wykorzystanie obiektów zabytkowych zlokalizowanych w Zagórzu Śląskim oraz poszerzenie oferty turystycznej wpłynie na ograniczenie bezrobocia i ograniczenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Walim (w tym również na obszarze rewitalizacji). Trzeba też wskazać, że niniejszy projekt może stanowić pewnego rodzaju bodziec do podejmowania kolejnych działań w zakresie rozwoju turystyki na terenie Gminy, których realizacja pozwoli na utworzenie nowych miejsc pracy. Realizacja powyższej inwestycji jest zatem niezbędna do osiągniecia celów Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021, wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, stworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju oraz integrowania różnorodnych działań w ramach rewitalizacji.

Oprócz rozwiązania wyżej wskazanych problemów zakłada się, że działania rewitalizacyjne pośrednio przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy – wzrost liczby mieszkańców i podmiotów gospodarczych w wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych wpłynie na wzrost dochodów Gminy Walim co spowoduje, że będzie ona miała więcej środków na inwestycje m.in. w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, co z kolei przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności gospodarczej Gminy i poprawę jakości środowiska.

Reasumując należy stwierdzić, że planowany efekt rewitalizacji stanowi odpowiedź na przeprowadzona diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych. Natomiast cele wyznaczone do

realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 są adekwatne do potrzeb, a ich osiągnięcie spowoduje eliminację lub przynajmniej ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji.

5. Lista projektów głównych

Projekty wyznaczone do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 są odpowiedzią na postawione cele. Ich wdrożenie jest niezbędne do rozwiązania zdiagnozowanych sytuacji problemowych. Główne projekty rewitalizacyjne to takie, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i nie rozwiąże zdiagnozowanych sytuacji problemowych.

Niezwłocznie po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji, Rada Gminy wprowadzi przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym programie, służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie będą wystarczające do wpisania ich do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, Rada Gminy wprowadzi przedsięwzięcia do tego załącznika niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.

Zgodnie z *Wytycznymi programowymi IZ RPO WD dotyczącymi zasad przygotowywania lokalnych programów rewitalizacji (lub dokumentów równorzędnych) w perspektywie finansowej 2014-2020*, na etapie tworzenia programów rewitalizacji należy zdecydować się czy projekt będzie składany w konkursie o dofinansowanie w ramach działania 6.3 „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów" (są to projekty tworzące „Listę A"), czy tez będzie projektem rewitalizacyjny składanym w konkursach w ramach innych działań RPO WD 2014-2020. Umieszczenie takiego projektu w programie rewitalizacji stanowić będzie jedynie podstawę do udzielenia mu preferencji w ramach innych działań np. w postaci dodatkowych punktów przyznawanych w trakcie oceny projektów" (są to projekty tworzące tzw. „Listę B") . Działania RPO WD, w których możliwe jest uzyskanie preferencji za realizację projektu rewitalizacyjnego to:

- 1.3 Rozwój przedsiębiorczości (EFRR)
- 3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym (EFRR)
- 3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych (EFRR)
- 4.3 Dziedzictwo kulturowe (EFRR)
- 5.2 System transportu kolejowego (EFRR)
- 6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną (EFRR)
- 8.2 Wsparcie osób poszukujących pracy (EFS)

- 8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy (EFS)
- 9.1 Aktywna integracja (EFS)
- 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych (EFS)
- 9.4 Wspieranie gospodarki społecznej (EFS)

5.1. Projekty Lista A

Tabela 21. Projekty główne tworzące Listę A

Liczba porządkowa	Projekt 1
Nazwa projektu	Organizacja Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów
Nazwa wnioskodawcy	Gmina Walim
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Jako obszar rewitalizacji wyznaczono ścisłe centrum Walimia. Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą, pod względem udziału osób w ekonomicznych grupach wiekowych, sytuacja na obszarze rewitalizacji prezentuje się niekorzystnie. W ostatnich latach odnotowano spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczebności najstarszej grupy, tj. ludności w wieku poprodukcyjnym. Oprócz problemu starzejącego się społeczeństwa, na obszarze rewitalizacji część mieszkańców boryka się z wykluczeniem społecznym. W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację społeczną, która umożliwi integrację mieszkańców w rożnym wieku i dotkniętych różnymi problemami. Aby Gmina Walim mogła dalej rozwijać się i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podejmować działania zmierzające do dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin) oraz dostosowywania panujących warunków do potrzeb osób starszych. Aby to osiągnąć, należy przede wszystkim zwiększyć atrakcyjność mieszkaniową terenów Gminy poprzez rozwój oferty skierowanej do mieszkańców i podstawowej infrastruktury. Dlatego w ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano m.in. organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów.
Cele projektu	Celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich w wymiarze społecznym, poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty spędzania wolnego dla osób starszych.
Zakres realizowanych działań	Utworzenie grupy ok. 20 osób w celu wspólnego organizowania czasu
Miejsce realizacji danego projektu na obszarze rewitalizacji	Walim ul. Kościuszki 4
Szacowana wartość projektu	200 000,00
Szacunkowe źródła finansowania	• Budżet Gminy – 15% tj. 30 000,00 zł • EFS – 85% tj. 170 000,00 zł
Prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: *Na poziomie SZOOP w ramach działania 6.3 nie planuje się wskaźników o charakterze rezultatu bezpośredniego.* Wskaźniki produktu: • Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.] – 1;

	Wskaźniki zostaną zmierzone w ramach sporządzonego Raportu z realizacji projektu.

Liczba porządkowa	Projekt 2
Nazwa projektu	Remont budynku przy ul. Kościuszki 4
Nazwa wnioskodawcy	Gmina Walim
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Projekt ten zakłada kompleksowy remont wraz z modernizacją i przystosowaniem do nowych funkcji niniejszego obiektu. Działanie to jest komplementarne z pozostałymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi tj. organizacją Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, utworzeniem Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości oraz organizacją przedszkola, które to właśnie będą zlokalizowane w budynku przy ul. Kościuszki 4. W chwili obecnej przedmiotowy budynek znajduje się w bardzo złym stanie technicznym i nie może zostać wykorzystany na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odnowa budynku w celu jego wykorzystania na cele społeczne i gospodarcze jest znaczenie bardziej uzasadniona niż budowa nowego obiektu od podstaw. Dlatego należy uznać, że realizacji przedmiotowego projektu jest niezbędna, aby przeprowadzić działania rewitalizacyjne i wyprowadzić obszary zdegradowane ze stanu kryzysowego.
Cele projektu	Celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, poprzez remont budynku przy ul. Kościuszki 4..
Zakres realizowanych działań	Kompleksowy remont wraz z modernizacją i przystosowaniem do nowych funkcji.
Miejsce realizacji danego projektu na obszarze rewitalizacji	Walim ul. Kościuszki 4
Szacowana wartość projektu	2 000 000,00
Szacunkowe źródła finansowania	• Budżet Gminy – 15% tj. 300 000,00 zł • EFRR – 85% tj. 1 700 000,00 zł
Prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: *Na poziomie SZOOP w ramach działania 6.3 nie planuje się wskaźników o charakterze rezultatu bezpośredniego.* Wskaźniki produktu: • Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – 50; Wskaźniki zostaną zmierzone w ramach sporządzonego Raportu z realizacji projektu.

Liczba porządkowa	Projekt 3
Nazwa projektu	Organizacja Przedszkola Publicznego
Nazwa wnioskodawcy	Gmina Walim
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Organizacja przedszkola w wyremontowanym w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych obiekcie, niewątpliwie przyczyni się do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej obszarów rewitalizowanych. Trzeba bowiem pamiętać, że społeczeństwo na obszarze rewitalizacji starzeje się, a ponadto odnotowano negatywne tendencje w zakresie przyrostu naturalnego i salda migracji. Realizacja niniejszego projektu niewątpliwie przyczyni się do wyhamowania negatywnych zjawisk demograficznych na terenie rewitalizacji.
Cele projektu	Celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, poprzez organizacje przedszkola publicznego w budynku przy ul. Kościuszki 4.
Zakres realizowanych działań	Przeniesienie przedszkola.
Miejsce realizacji danego projektu na obszarze rewitalizacji	Walim ul. Kościuszki 4
Szacowana wartość projektu	200 000,00
Szacunkowe źródła finansowania	• Budżet Gminy – 15% tj. 30 000,00 zł • EFS – 85% tj. 170 000,00 zł
Prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: *Na poziomie SZOOP w ramach działania 6.3 nie planuje się wskaźników o charakterze rezultatu bezpośredniego.* Wskaźniki produktu: • Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] – 50; Wskaźniki zostaną zmierzone w ramach sporządzonego Raportu z realizacji projektu.

Liczba porządkowa	Projekt 4
Nazwa projektu	Adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe
Nazwa wnioskodawcy	Caritas Diecezji Świdnickiej
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	W celu dostosowania infrastruktury społecznej i technicznej do potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców zaplanowano również adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe. Co do zasady projekty rewitalizacyjne powinny być realizowane na obszarze rewitalizacji. Można jednak dopuszczać do objęcia wsparciem także projekty rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji. Projekt obejmujący adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe jest właśnie takim przedsięwzięciem. Realizacja powyższego zamiaru przyczyni się nie tylko do poprawy jakości sfery przestrzenno-funkcjonalnej Gminy, ale poprzez projekty o charakterze kulturowo – rekreacyjnym, będzie miał korzystny wpływ na sytuację społeczną na obszarze rewitalizacji. Jak wcześniej wskazano, zasadniczym problemem na terenie rewitalizowanym jest

	niedostateczna oferta spędzania wolnego czasu przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Ponadto na terenie rewitalizowanym odnotowano znaczną liczbę osób bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej, których ograniczone środki finansowe nie zawsze wystarczają na rozwijanie zainteresowań. Na obszarze rewitalizacji odnotowano także osoby niepełnosprawne, które ze względu na bariery architektoniczne nie zawsze mogą korzystać z dóbr kultury. Adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe przyczyni się do rozwiązania powyższych problemów. Dzięki organizacji zajęć kulturalno – rekreacyjnych mieszkańcy obszaru rewitalizacji bez względu na dostępne środki finansowe będą mogli rozwijać zainteresowania i aktywnie spędzać czas. Infrastruktura wytworzona w ramach projektu zapewni także ciekawą ofertę dla osób niepełnosprawnych, ponieważ w ramach projektu przewidziano przystosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych. Trzeba wskazać, ze realizacja niniejszego projektu poza obszarem rewitalizacji jest w pełni uzasadniona ze względu na już funkcjonującą infrastrukturę. Bardziej uzasadniona jest adaptacja istniejącego, atrakcyjnego zabytkowego pałacu niż budowa obiektu na obszarze Walimia (co byłoby ekonomicznie nieuzasadnione). Ponadto trzeba wskazać, że w Zagórzu Śląskim już funkcjonuje infrastruktura, która wpływa na integrację lokalnej społeczności, w tym również mieszkańców terenów rewitalizowanych. W miejscowości tej znajduje się bowiem stanowiący wizytówkę niniejszej jednostki samorządu terytorialnego Zamek Grodno, którego właścicielem jest Gmina Walim. Przedmiotowy obiekt to nie tylko znany zabytek, ale miejsce zrzeszające lokalną społeczność - na Zamku organizowane są liczne imprezy. Na ofertę kulturalną niniejszego obiektu składają się także sztuki teatralne, koncerty zespołów muzycznych, plenery malarskie i ceramiczne, a także galeria, w której odbywają się wernisaże sztuki współczesnej. Oferta Zamku stanowi podstawową ofertę kulturalną dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Dzięki adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe, oferta ta zostanie poszerzona (w szczególności dla osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym). Mieszkańcy obszarów wyznaczonych do rewitalizacji będą mogli korzystać z atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, skupionej w jednym miejscu. Realizacja niniejszego projektu ma także uzasadnienie w zakresie sfery gospodarczej. Zamek Grodno, będący wizytówką Gminy Walim przyciąga rzesze turystów i znacząco wpływa na lokalny rynek pracy. Mieszkańcy Gminy Walim (w tym również obszaru rewitalizacji) w turystyce znajdują zatrudnienie. Wykorzystanie obiektów zabytkowych zlokalizowanych w Zagórzu Śląskim oraz poszerzenie oferty turystycznej wpłynie na ograniczenie bezrobocia i ograniczenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Walim (w tym również na obszarze rewitalizacji). Trzeba też wskazać, że niniejszy projekt może stanowić pewnego rodzaju bodziec do podejmowania kolejnych działań w zakresie rozwoju turystyki na terenie Gminy, których realizacja pozwoli na utworzenie nowych miejsc pracy. Realizacja powyższej inwestycji jest zatem niezbędna do osiągniecia celów Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021, wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, stworzenia warunków do zrównoważonego rozwoju oraz integrowania różnorodnych działań w ramach rewitalizacji.
Cele projektu	Celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, poprzez adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe.

Zakres realizowanych działań	Przedmiotem projektu realizowanego przez Caritas Diecezji Świdnickiej jest rewitalizacja i zmiana sposobu użytkowania zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim przy ul Głównej 13 (Gmina Walim, województwo dolnośląskie) na multicentrum kulturowe. W budynku pałacowym przewiduje się wykonanie robót budowlanych w zakresie renowacji i przystosowania obiektu do użytkowania na cele kulturalno-rekreacyjne (roboty budowlane, sanitarne, elektryczne, prace związane z infrastrukturą towarzysząca, dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych). Obiekt będzie całkowicie przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym wyposażony w windę.
Miejsce realizacji danego projektu na obszarze rewitalizacji	Ul. Główna 13, Zagórze Śląskie
Szacowana wartość projektu	6 800 000,00
Szacunkowe źródła finansowania	• Środki prywatne – 15% tj. 1 020 000,00 zł • EFRR – 85% tj. 5 780 000,00 zł
Prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: *Na poziomie SZOOP w ramach działania 6.3 nie planuje się wskaźników o charakterze rezultatu bezpośredniego.* Wskaźniki produktu: • Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.] – 1; Wskaźniki zostaną zmierzone w ramach sporządzonego Raportu z realizacji projektu.

5.2. Projekty Lista B

Tabela 22. Projekty główne tworzące Listę B

Liczba porządkowa	Projekt 1
Nazwa projektu	Utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości
Nazwa wnioskodawcy	Przedsiębiorcy prywatni
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano sytuację kryzysową w sferze gospodarczej. Niechęć mieszkańców do działania i zmiany swej sytuacji życiowej wpływa na niewystarczającą liczbę podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji, co przekłada się na negatywne wskaźniki w sferze gospodarczej. Niewystarczająca liczba przedsiębiorców wpływa także na znaczną liczbę osób bezrobotnych i korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Rozwiązaniem tych problemów będzie utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości Realizacja projektu wpłynie na podniesienie kompleksowości i dostępności oferty dla przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji. Głównym celem utworzenia Inkubatora jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury technicznej i wsparcie doradcze nowo powstającym i rozwijającym się firmom, a w konsekwencji wzrost zatrudnienia. W wyniku realizacji projektu zostaną osiągnięte następujące korzyści: • aktywizacja lokalnego rynku pracy, • podniesienie poziomu przedsiębiorczości, • budowa i rozwój infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość, • udostępnianie kompleksowych usług dla przedsiębiorców świadczonych w jednym miejscu, • wsparcie początkujących przedsiębiorców, w tym studentów i absolwentów i zapobieganie ich odpływowi, • tworzenie nowych miejsc pracy, • wzrost liczby nowych przedsiębiorstw oraz rozwój istniejących, • pozyskiwanie nowych inwestorów, • wzrost konkurencyjności inwestycyjnej obszar rewitalizacji i całej Gminy.
Cele projektu	Celem projektu jest utworzenie nowych i trwałych miejsc pracy, poprzez utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji.
Zakres realizowanych działań	Działalność gospodarcza w dziedzinie usług lub handlu
Miejsce realizacji danego projektu na obszarze rewitalizacji	Walim ul. Kościuszki 4
Szacowana wartość projektu	50 000,00
Szacunkowe źródła finansowania	• środki prywatne – 15% tj. 7 500,00 zł • EFS – 85% tj. 42 500,00 zł
Prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: • Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej - …… Wskaźniki produktu: • Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej – ……..

	• Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie – ……..; Wskaźniki zostaną zmierzone w ramach sporządzonego Raportu z realizacji projektu.

6. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 nie przewidziano pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach. W szczególności dotyczy to komplementarności: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

Wszystkie działania zaplanowane w ramach procesu rewitalizacji na terenie Gminy Walim są ze sobą komplementarne.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanych na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji. Przedsięwzięcia zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 zaplanowane zostały z uwzględnieniem wzajemnych powiązań. Projekty ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji dotyczą przede wszystkim mieszkańców obszaru rewitalizacji i przede wszystkim na tym obszarze będą realizowane. Dotyczy to projektów polegających na organizacji Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, przedszkola publicznego, utworzenia Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości oraz remontu budynku przy ul. Kościuszki 4. Należy jednak zauważyć, że w ramach projektów głównych zaplanowano jedno zadanie, które będzie realizowane poza obszarem rewitalizacji, ale który przyczyni się do osiągnięcia celów rewitalizacji tj. adaptację zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe.

Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma służyć także temu, by program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach), poszczególne

projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Projekty zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 posiadają właśnie takich cechy. Przewidziane do realizacji zadania stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy i skierowane są do osób borykających się z tymi problemami. Wsparciem w ramach rewitalizacji zostaną objęte osoby i podmioty najbardziej potrzebujące z całego obszaru rewitalizacji, co spowoduje, że program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar. Pomiędzy projektami zachodzi także efekt synergii. Projekty aktywizujące i włączające mieszkańców terenów rewitalizowanych (np. Organizacja Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów, adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe) oprócz pozytywnych skutków społecznych, oddziałują także na sferę gospodarczą. Przewiduje się, że będą miały on pozytywny wpływ na aktywizację zawodową mieszkańców oraz na rozwój turystyki na przedmiotowym terenie. Z drugiej zaś strony np. utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości, wpłynie na podniesienie kompleksowości i dostępności oferty dla przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji, co wpłynie na ograniczenie bezrobocia i ograniczenie liczby osób objętych pomocą społeczną, a to z kolei przełoży się na sytuację społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Projekty przewidziane do realizacji nie będą skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary i nie będą prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Zadania zaplanowane do realizacji rozwiążą lub przynajmniej przyczynią się do ograniczenie problemów zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji. Przy ich realizacji zostaną uwzględnione zasady polityk horyzontalnych, co wyeliminuje ryzyko wykluczenia i segregacji społecznej.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym).

Projekty zaplanowane w ramach Gminnego Program Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 dopełniają się tematycznie. W sferze społecznej przewidziano przede wszystkim organizację Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów oraz organizację Przedszkola Publicznego. Zadania te nie mogą zostać jednak zrealizowane bez działania w sferze technicznej obejmującego remont budynku przy ulicy Kościuszki 4. Remont budynku jest ponadto niezbędny by móc wpłynąć na poprawę sytuacji

gospodarczej na terenie rewitalizowanym poprzez stworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości. Działanie to niewątpliwie wpłynie na rozwój przedsiębiorczości, ograniczenie bezrobocia i liczby osób korzystających z pomocy społecznej na terenie rewitalizowanym. Efekty w tym zakresie planuje się również uzyskać dzięki adaptacji zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe, która wpłynie także na poprawę sytuacji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Za przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji odpowiada Gmina, przy czym należy zaznaczyć, iż rewitalizacja prowadzona jest przez wielu interesariuszy. System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji został zaprojektowany w taki sposób, aby możliwe było efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Jednostką odpowiedzialną za realizację zadań ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji będzie przede wszystkim Gmina Walim, które będzie wspomagane przez pozostałych interesariuszy rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Projekty realizowane w ramach rewitalizacji zachowają ciągłość programową. Tworzą odpowiedź na potrzeby wynikające ze zmian jakie zostały zidentyfikowane w ramach systematycznego monitoringu. Zadania wyznaczone w niniejszym Programie są komplementarne względem przedsięwzięć realizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Walim.

Poniższa tabela przedstawia niektóre inwestycje zrealizowane na terenie Gminy Walim w latach ubiegłych i współfinansowane z funduszy europejskich.

Tabela 23. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich

Nazwa programu	Tytuł operacji	Termin realizacji
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Walim	……
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	Pępek Krainy Sowiogórskich Tajemnic w Centrum Gminy Walim	……
……	……	……
……	……	……

Źródło: UG Walim

Projekty główne zaplanowane do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji będą kontynuować realizację celów, które już po części zostały osiągnięte w wyniku wdrożenia powyższych przedsięwzięć, przy czym będą się one koncentrować na obszarze rewitalizacji, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych w odniesieniu do sytuacji występującej na terenie całego Gminy.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Przedsięwzięcia wynikające z Gminnego Programu Rewitalizacji opierają się na konieczności uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. W celu uzyskania korzystnych efektów dla obszaru rewitalizacji niezbędne będzie koordynowanie i synergia projektów rewitalizacyjnych, szczególnie w ramach EFRR i EFS. Łączenie środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych pozwoli uzyskać korzystne efekty dla obszarów rewitalizowanych. Projekty „miękkie" ukierunkowane na ożywienie społeczne, gospodarcze, likwidację lub zmniejszenie skali ubóstwa, wykluczenia społecznego i spadek bezrobocia wspierane będą ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Natomiast projekty w zakresie infrastruktury wspierane będą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

8. Mechanizmy włączenia mieszkańców

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze strategicznym. Skutki jego wdrożenia obejmują podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym. W związku z tym, konieczne jest zaangażowanie przedstawicieli różnych grup interesariuszy do prac zarówno w proces przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji, jak i w proces jego wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Aktywny udział interesariuszy jest koniecznym warunkiem powodzenia długofalowego rozwoju obszarów znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

Interesariuszami rewitalizacji na terenie Gminy Walim są w szczególności:

- Gmina Walim i jednostki organizacyjne jej podległe;
- mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ale również całej Gminy Walim;
- mieszkańcy spoza terenu Gminy, którzy planują osiedlić się na jego terenie;
- przedsiębiorcy z terenu Walimia, a w szczególności z obszaru rewitalizacji;
- przedsiębiorcy spoza terenu Gminy, którzy mogą rozpocząć swoją działalność na jego terenie;
- organizacje pozarządowe działające na terenie Walimia;
- inne podmioty zainteresowane realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.

8.1. Udział interesariuszy w procesie tworzenia GPR

Gminny Program Rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno – funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Podmiotem odpowiedzialnym za proces przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji jest Gmina Walim. Prace nad przygotowaniem GPR, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie Programu opierają się na współpracy z różnymi grupami interesariuszy.

Fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna. W celu prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i odniesienia sukcesu w tym zakresie, konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Stąd istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy w proces opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji na terenie Gminy Walim opierał się na przeprowadzaniu różnych form konsultacji społecznych.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji formami konsultacji społecznych są:

- zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej,
- spotkania, debaty, warsztaty, spacery studyjne, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.

Celem konsultacji społecznych było zapoznanie mieszkańców z szansami, jakie daje proces rewitalizacji, gromadzenie pomysłów i udział przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego. O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich były prowadzone, powiadomiono mieszkańców w terminie minimum 7 dni przed ich przeprowadzeniem. W celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców informacja o wszystkich przeprowadzonych konsultacjach społecznych umieszczona została w Urzędzie Gminy, na stronie internetowej Gminy, na stronie BIP oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.

Gmina Walim zorganizowała spotkania, debatę, przeprowadziła ankietyzację wśród mieszkańców oraz umożliwiła zgłaszanie uwag w postaci papierowej i za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Przeprowadzone spotkania z mieszkańcami pozwoliły na wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Aby zachęcić mieszkańców do aktywnego udziału, na każde spotkanie została przygotowana wizualizacja sporządzona w języku niespecjalistycznym z wykorzystaniem różnorodnych form graficznych, co umożliwiło lepsze zrozumienie prezentowanych treści. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, została przeprowadzona debata. Miała ona na celu ustalenie, które

według mieszkańców obszary powinny zostać uznane jako zdegradowane, a następnie wytypowane do rewitalizacji. Ponadto debata miała na celu określenie koniecznych do podjęcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Dzięki przeprowadzeniu ankietyzacji każdy mieszkaniec Gminy Walim, chętny do udziału w tworzeniu Gminnego Programu Rewitalizacji, mógł anonimowo wypowiedzieć się na temat problemów, jakie występują na terenie Gminy oraz koniecznych do przeprowadzenia zadań rewitalizacyjnych. Poniżej zaprezentowano wyniki badania ankietowego.

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

Rozdysponowana ankieta składała się z 5 pytań, które odnosiły się do problemów w poszczególnych sferach oraz działań, jakie należałoby podjąć, aby zwalczyć te problemy. Udział w badaniu ankietowym wzięło 39 mieszkańców Gminy Walim.

Pytanie nr 1: ***Które obszary Gminy według Pana/Pani charakteryzują się największą kumulacją problemów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych?***

Wykres 4. Wyniki badania ankietowego – obszary o największej koncentracji zjawisk kryzysowych

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z odpowiedziami wskazanymi przez ankietowanych, obszarem o największej koncentracji zjawisk kryzysowych jest sołectwo Walim. Taką odpowiedź wskazało 45% odpowiadających. Zgodnie z odpowiedziami udzielonymi przez respondentów, najmniejszą skalą zjawisk kryzysowych charakteryzuje się natomiast sołectwo Niedźwiedzica (2% udzielonych odpowiedzi).

Pytanie nr 2: ***Które z problemów sfery społeczno-gospodarczej uważa Pan/Pani za największe na wskazanym powyżej obszarze?***

Wykres 5. Wyniki badania ankietowego – problemy w sferze społeczno-gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne

W drugim pytaniu, poproszono ankietowanych o wskazanie, które z problemów sfery społeczno-gospodarczej uważają za największe. Zgodnie z wynikami zaprezentowanymi na powyższym wykresie, największymi problemami występującymi na terenie Gminy Walim w sferze społeczno-gospodarczej są bezrobocie (31% udzielonych odpowiedzi), uzależnienia (24% odpowiedzi), ubóstwo (18%) oraz niedostateczne zaspokojenie potrzeb osób starszych (16%).

W ramach pytania nr 2 zadano również dodatkowe pytanie otwarte, aby dowiedzieć się, jakie według mieszkańców działania należy podjąć, by rozwiązać powyższe problemy. Mieszkańcy wskazali następujące odpowiedzi:

- aktywizacja grup wykluczonych społecznie;
- poprawa dostępności komunikacji publicznej;
- stworzenie nowych miejsc pracy;
- poprawa systemu opieki społeczne;
- działania na rzecz osób uzależnionych;
- stworzenie atrakcyjnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Pytanie nr 3: ***Które z problemów sfery infrastrukturalno-technicznej uważa Pan/Pani za najistotniejsze na wskazanym powyżej obszarze?***

Wykres 6. Wyniki badania ankietowego – problemy w sferze infrastrukturalno-technicznej

Źródło: Opracowanie własne

Interesariuszy z terenu Gminy Walim poproszono również o wskazanie najistotniejszych problemów w sferze infrastrukturalno - technicznej. Zgodnie z wynikami badania ankietowego, najważniejsze problemy to: zły stan budynków (24% odpowiedzi), niedostateczne połączenie komunikacyjne (22% odpowiedzi), a także niedostatecznie rozbudowana sieć chodników na terenie gminy.

Według respondentów, aby rozwiązać wyżej wskazane problemy należy:

- inwestować w infrastrukturę drogową i okołodrogową;
- zwiększyć liczbę połączeń komunikacji publicznej;
- poprawić stan budynków na terenie gminy;
- rozbudować sieć kanalizacyjną i wodociągową;
- odnowić tereny po byłych zakładach lniarskich.

Pytanie nr 4: ***Które z problemów sfery kulturalnej uważa Pan/Pani za najistotniejsze na wskazanym powyżej obszarze?***

Wykres 7. Wyniki badania ankietowego – problemy w sferze kulturalnej

Źródło: Opracowanie własne

W pytaniu nr 4 zapytano mieszkańców Gminy Walim o najistotniejsze problemy jakie występują w sferze kulturalnej. Wśród odpowiedzi najczęściej wskazywano nieodpowiednie zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży – 46%, niedostateczną ofertę kulturalną (29%) oraz niewystarczającą działalność kół zainteresowań/świetlic wiejskich – 25%.

Ankietowanych zapytano również o działania, jakie według nich należy podjąć, aby zwalczyć wyżej wskazane problemy. Wśród odpowiedzi wymieniono:

- aktywizację grup wykluczonych społecznie;
- zatrudnienie animatorów kultury z pasją;
- poszerzenie oferty skierowanej do młodych ludzi;
- więcej imprez kulturalnych;
- poszerzenie oferty turystycznej.

Pytanie nr 5: ***Które z problemów sfery przyrodniczej uważa Pan/Pani za najistotniejsze na wskazanym powyżej obszarze?***

Wykres 8. Wyniki badania ankietowego – problemy w sferze przyrodniczej

Źródło: Opracowanie własne

W ostatnim pytaniu poproszono respondentów o wskazanie, jakie najistotniejsze problemy w sferze środowiskowej charakteryzują gminę Walim. Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, największym problemem jest niewykorzystany potencjał gminy. Odpowiedzi tej udzieliło 44% ankietowanych. Następnym problemem jest zanieczyszczenie rzek, jezior i lasów – 31%. W dalszej kolejności wymieniono występowanie dzikich wysypisk śmieci, a tylko 5% odpowiadających zwróciło uwagę na niedostateczną ilość terenów zielonych.

Interesariuszy biorących udział w badaniu ankietowym poproszono również o wskazanie działań, jakie należy podjąć, by rozwiązać problemy środowiskowe. Wśród rozwiązań zaproponowano:

- lepsze wykorzystanie potencjału gminy;
- Instalację odnawialnych źródeł energii;
- surowsze kary dla osób zanieczyszczających środowisko;
- przygotowanie terenów zielonych dla turystów;
- odświeżenie zaniedbanych atrakcji gminy;
- likwidację dzikich wysypisk śmieci;
- kontrolę szamb, które są często nieszczelne i zbyt rzadko opróżniane;
- kontrolę zagospodarowania odpadów komunalnych;
- zwiększenie świadomości mieszkańców odnośnie ochrony środowiska naturalnego;
- lepszą promocje gminy.

Wskazane przez mieszkańców odpowiedzi ukazały najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy i pozwoliły na pełne przeprowadzenie diagnozy. Spotkania, a także wyniki badania ankietowego uzupełniły dane statystyczne, co pozwoliło na określenie głównych problemów i ustalenie, gdzie występuje ich największa koncentracja.

Ostatnią formą konsultacji społecznych Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim na lata 2016-2021 było zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej do projektu niniejszego dokumentu. W wyznaczonym terminie wszyscy zainteresowani mogli złożyć uwagi i wnioski do dokumentu, które następnie zostały w nim uwzględnione. Po zakończeniu wyłożenia do wglądu publicznego, została opracowana informacja podsumowująca przebieg konsultacji, która jednocześnie wskazywała na zgłoszone uwagi wraz z odniesieniem się do nich. Informacja ta została opublikowana na stronie Biuletynu Informacji Publicznej.

Dzięki użytym narzędziom partycypacyjnym, społeczeństwo miało możliwość aktywnego włączenia się w proces rewitalizacji, zgłaszania własnych pomysłów i uwag do planowanych działań. Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

8.2. Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania GPR

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty.
Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze Gminnego Programu Rewitalizacji będą wdrażali i monitorowali działania dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym i przestrzenno - funkcjonalnym, co pozwoli na pełną realizację Gminnego Programu Rewitalizacji. Poniżej przedstawiono głównych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim:

1. **Gmina Walim** – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy Walim należy zaliczyć:
    - inicjowanie projektów rewitalizacji, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,

- pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
- angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
- komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
- monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
- zarządzanie procesem rewitalizacji,
- tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
- prowadzenie działań promocyjnych,
- monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
- wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.

2. **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Walimiu** - to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich". Ponadto odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej posiada bowiem niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.
3. **Powiatowy Urząd Pracy** – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP będzie głównym inicjatorem i koordynatorem działań „miękkich", mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i aktywizację zawodową. Odegra on także ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych. PUP jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.
4. **Mieszkańcy Walimia** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim" poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia

komfortu życia i integracji społecznej. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji.

Do interesariuszy rewitalizacja należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców gminy wiejskiej Walim.

5. **Przedsiębiorcy** – będą oni przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji mogą oni tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na obszarze rewitalizacji.

Działaniem niezbędnym do włączenia interesariuszy w proces zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji jest powołanie Komitetu Rewitalizacji, w którego skład wejdą przedstawiciele Gminy, mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych. Komitet Rewitalizacji będzie stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Ponadto Komitet będzie pełni funkcję opiniodawczo – doradczą Wójta. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, zostanie on powołany w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 3 lata. Ocena sporządzona przez Wójta będzie podlegała zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia że Gminny Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniającą wnioski i uwagi zgłoszone przez Komitet Rewitalizacji i interesariuszy rewitalizacji.

9. System zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji będzie należała do władz Gminy Walim. Zadania wynikające z Gminnego Programu Rewitalizacji zostaną przypisane poszczególnym

jednostkom podległym władzom Gminy, a także interesariuszom zewnętrznym. Osobami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz koordynowanie działań określonych w Gminnym Programie Rewitalizacji, a także za sprawozdawczość i ocenę, będą pracownicy Urzędu Gminy w Walimiu oraz jednostek organizacyjnych Gminy, posiadający wiedzę i doświadczenie w zakresie zagadnień istotnych z punktu widzenia rewitalizacji. Poszczególne zadania będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonych w Regulaminie Organizacyjnym.

Poniżej przedstawiono strukturę organizacyjną Urzędu Gminy w Walimiu.

Rysunek 3. Schemat struktury organizacyjnej Urzędu Gminy w Walimiu

Źródło: Załącznik nr 1 do Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Walim/Zarządzenie nr 258/2013 Wójta Gminy Walim z dnia 3 kwietnia 2013 r.

Z analizy aktualnej sytuacji Urzędu Gminy w Walimiu wynika, iż obecnie funkcjonująca struktura organizacyjna jest adekwatna do zadań, jakie Gmina realizuje oraz warunków i charakteru prowadzonej przez jednostkę działalności. Biorąc pod uwagę zakres działalności związany z wdrażaniem zagadnień poruszanych w Gminnym Programie Rewitalizacji należy stwierdzić, że w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Gminy funkcjonuje odpowiednio przygotowany zespół.

Ponadto istotną rolę w niniejszych procesach odegrają również pracownicy zatrudnieni w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Pracownicy Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na zakres swoich obowiązków i kompetencje, odpowiedzialni za wykonywanie konkretnych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji, będą stanowili grupy robocze wdrażania niniejszego dokumentu.
Głównym koordynatorem wszystkich zadań przewidzianych w programie będzie Wójt Gminy Walim.

SYSTEM INFORMACJI I PROMOCJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji jest informacja i promocja działań przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji. Obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na władzach Gminy. Celem informowania interesariuszy jest przede wszystkim zapewnienie pełniejszego przepływu informacji, stworzenie uwarunkowań do zapoznania się interesariuszy z postępami procesu rewitalizacji oraz promocja działań, pozyskiwanie nowych przedsięwzięć, podmiotów i osób skłonnych do zaangażowania w proces rewitalizacji.

Instrumentami służącymi do promowania działań rewitalizacyjnych będą m. in.:

- spotkania z mieszkańcami obszaru rewitalizacji,
- konsultacje z potencjalnymi partnerami społeczno – gospodarczymi,
- informacje o realizowanych bądź zakończonych projektach rewitalizacyjnych przekazywane głównie za pośrednictwem strony internetowej Gminy i prasy lokalnej.

10. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu GPR

W celu zapewnienia prawidłowej realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji kluczowe znaczenie ma system monitoringu i oceny skuteczności działań oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu.

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji wymaga uruchomienia systemu monitoringu, który zapewni:

- dane ilościowe i jakościowe wskazujące postępy w realizacji Programu, m.in. stopień zaangażowania interesariuszy, osiągnięte wskaźniki i stopień poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów rewitalizacji;
- dane do korygowania kierunków interwencji, m.in. stopień zbieżności działań z celami określonymi w Programie, rekomendacje do wprowadzania zmian.

Dane niezbędne do monitoringu i oceny skuteczności działań będą pozyskiwane przede wszystkim z Urzędu Gminy w Walimiu, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Walimiu oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Wałbrzychu. Zebrane dane pozwolą na ocenę ilościową i jakościową prowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji zadań określonych w Programie. W tabeli poniżej przedstawiono główne wskaźniki monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Walim.

Tabela 24. Główne wskaźniki monitorowania postępów rewitalizacji

Cel strategiczny	Kierunek działań	Zadanie	Wskaźniki/mierniki monitorowania realizacji działań/zadań	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2021 r.	Źródło pozyskania danych
OGRANICZENIE SKALI BEZROBOCIA I PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	**Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**	Organizacja Centrum Aktywizacji i Integracji Seniorów	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]	0	50	Raport z realizacji projektu
		Utworzenie Gminnego Inkubatora Przedsiębiorczości	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	0	……..	Raport z realizacji projektu
			Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej	0	……..	Raport z realizacji projektu
			Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	0	……..	Raport z realizacji projektu
		Organizacja Przedszkola Publicznego	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]	0	50	Raport z realizacji projektu
DOSTOSOWANIE INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TECHNICZNEJ DO POTRZEB MIESZKAŃCÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW	**Rozwój infrastruktury społecznej**	Remont budynku przy ul. Kościuszki 4	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]	0	50	Raport z realizacji projektu
		Adaptacja zabytkowego pałacu w Zagórzu Śląskim na multicentrum kulturowe	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]	0	1	Raport z realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne

Gminny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta Gminy Walim co najmniej raz na 3 lata. Sporządzona ocena z kolei będzie podlegała zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacji Programu do publicznej wiadomości umożliwi wszystkim interesariuszom rewitalizacji zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. W przypadku stwierdzenia, że Gminny Program Rewitalizacji wymaga zmian, konieczne będzie wystąpienie Wójta do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę z załączoną opinią wydaną przez Komitet Rewitalizacji.

Efektem weryfikacji powyższych wskaźników będzie ocena, czy działania są w rzeczywistości na tyle skuteczne, na ile zakładano i czy nie jest wymagana modyfikacja Programu. Jeżeli działania nie będą przynosiły zakładanych rezultatów, konieczna będzie aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji. W takim przypadku, Wójt Gminy Walim wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o ujęcie w Gminnym Programie Rewitalizacji nowych przedsięwzięć, które umożliwią pełną realizację założeń Programu.

Zmiana Gminnego Programu Rewitalizacji nastąpi w trybie, w jakim został on uchwalony, a jej koszty pokrywane będą z budżetu Gminy. Zmiana Gminnego Programu Rewitalizacji nie wymaga uzyskania opinii, ani przeprowadzenia konsultacji społecznych jeżeli nie będzie dotyczyła zmiany głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ani zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Jeśli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji GPR stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada Gminy z własnej inicjatywy lub na wniosek Wójta, uchyli uchwałę w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części.

W 2021 roku zostanie przeprowadzona kompleksowa ocena efektów realizacji, porównanie osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu z prognozowanymi, a także zostaną podjęte kroki w celu wyznaczenie kierunków rewitalizacji na następne lata.

11. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

Z uwagi na planowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne władze Gminy Walim nie muszą podejmować uchwał, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322).

W związku z koniecznością utworzenia Komitetu Rewitalizacji zasady wyznaczania składu oraz działania tego organu ustala Rada Gminy w drodze uchwały przed uchwaleniem GPR lub do 3 miesięcy od jego uchwalenia.

12. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Gmina przystępując do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji ustaliła, iż obecnie nie będzie tworzona Specjalna Strefa Rewitalizacji. Jeżeli w terminie późniejszym zajdzie konieczność utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji wprowadzana ona będzie w drodze uchwały, będącej aktem prawa miejscowego w określonej w ustawie procedurze. Uchwała w każdym przypadku obowiązywać będzie czasowo, na okres do 10 lat.

13. Sposób realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Realizacja projektów rewitalizacyjnych nie wymaga dokonywania zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy ani uchwalenia bądź zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ponadto nie istnieje konieczność uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji. W wyniku realizacji GPR nie zmienią się funkcje obszarów przeznaczonych do rewitalizacji.

W wyniku realizacji GPR nie nastąpi zmiana funkcjonalno – przestrzenna obszarów rewitalizacji. Obszary wyznaczone do rewitalizacji będą pełnić funkcje wskazane w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Walim.

14. Załączniki

1. Mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Walim

15. Spis tabel, wykresów i rysunków

TABELA 1. ANALIZA SWOT - STRATEGIA ROZWOJU GMINY WALIM NA LATA 2012-2020 6
TABELA 2. LUDNOŚĆ GMINY WALIM W PODZIALE NA GRUPY SPOŁECZNO – EKONOMICZNE W LATACH 2009–2015 18
TABELA 3. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY WALIM W LATACH 2009–2015 19
TABELA 4. WSKAŹNIKI SPOŁECZNE – GRUPY EKONOMICZNE LUDNOŚCI 19
TABELA 5. DANE CHARAKTERYZUJĄCE POMOC SPOŁECZNĄ NA TERENIE MIEJSCOWOŚCI WALIM I GMINY WALIM NA KONIEC 2015 ROKU 21
TABELA 6. WSKAŹNIKI SPOŁECZNE – BENEFICJENCI POMOCY SPOŁECZNEJ 23
TABELA 7. BEZROBOCIE NA TERENIE GMINY WALIM W LATACH 2010-2015 24
TABELA 8. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE NA TERENIE MIEJSCOWOŚCI WALIM I GMINY WALIM NA KONIEC 2015 ROKU 25
TABELA 9. ŚREDNIE WYNIKI SPRAWDZIANU SZÓSTOKLASISTY W PUBLICZNEJ SZKOLE PODSTAWOWEJ W WALIMIU ORAZ W POWIECIE WAŁBRZYSKIM I W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2013-2015 26
TABELA 10. ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINU GIMNAZJALNEGO W PUBLICZNYM GIMNAZJUM W ZESPOLE SZKÓŁ IM. POLSKICH NOBLISTÓW W WALIMIU ORAZ W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2013-2015 27
TABELA 11. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH NA TERENIE MIEJSCOWOŚCI WALIM I GMINY WALIM W LATACH 2010-2015 30
TABELA 12. WSKAŹNIKI GOSPODARCZE – PODMIOTY PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ 32
TABELA 13. TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE NA TERENIE GMINY WALIM, POWIATU WAŁBRZYSKIEGO I WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W LATACH 2009–2014 33
TABELA 14. WYNIKI KLASYFIKACJI STANU EKOLOGICZNEGO I CHEMICZNEGO JCWP NA TERENIE GMINY WALIM 36
TABELA 15. OBSZARY PRZEKROCZEŃ POZIOMÓW DOPUSZCZALNYCH PYŁU ZAWIESZONEGO PM10, TLENKU WĘGLA ORAZ POZIOMÓW DOCELOWYCH B(A)P I OZONU W STREFIE DOLNOŚLĄSKIEJ W 2011 R. 37
TABELA 16. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA I KANALIZACYJNA NA TERENIE MIEJSCOWOŚCI WALIM I GMINY WALIM NA KONIEC 2015 ROKU 38
TABELA 17. WSKAŹNIK PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNY – DOSTĘP DO INFRASTRUKTURY 38
TABELA 18. WSKAŹNIK TECHNICZNY – STAN TECHNICZNY OBIEKTÓW NA TERENIE SOŁECTW 41
TABELA 19. KLUCZOWE POTENCJAŁY I BARIERY REWITALIZACJI 41
TABELA 20. WIZJA I CELE STRATEGICZNE REWITALIZACJI 49
TABELA 21. PROJEKTY GŁÓWNE TWORZĄCE LISTĘ A 54
TABELA 22. PROJEKTY GŁÓWNE TWORZĄCE LISTĘ B 59
TABELA 23. INWESTYCJE WSPÓŁFINANSOWANE Z FUNDUSZY EUROPEJSKICH 62
TABELA 24. GŁÓWNE WSKAŹNIKI MONITOROWANIA POSTĘPÓW REWITALIZACJI 76

WYKRES 1. STRUKTURA POPULACJI MIEJSCOWOŚCI WALIM 18
WYKRES 2. PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA OBSZARZE WALIMIA 22
WYKRES 3. PODMIOTY WG SEKCJI PKD 2007 NA TERENIE WALIMIA W 2015 ROKU 31
WYKRES 4. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO – OBSZARY O NAJWIĘKSZEJ KONCENTRACJI ZJAWISK KRYZYSOWYCH 65
WYKRES 5. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO – PROBLEMY W SFERZE SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ 66
WYKRES 6. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO – PROBLEMY W SFERZE INFRASTRUKTURALNO-TECHNICZNEJ 67
WYKRES 7. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO – PROBLEMY W SFERZE KULTURALNEJ 68
WYKRES 8. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO – PROBLEMY W SFERZE PRZYRODNICZEJ 69

RYSUNEK 1. CELE STRATEGICZNE DLA POWIATU WAŁBRZYSKIEGO NA LATA 2014-2020 13

RYSUNEK 2. SCHEMAT PREZENTUJĄCY POWIĄZANIE I NAWARSTWIANIE SIĘ ZJAWISK KRYZYSOWYCH NA OBSZARZE REWITALIZACJI 47
RYSUNEK 3. SCHEMAT STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ URZĘDU GMINY W WALIMIU 73